

המוסד לביטוח לאומי

מינהל המחקר והתכנון

עולים חדשים
המקבלים קצבאות מהמוסד
לביטוח לאומי
1994

סקר מס' 127

המוסד לביטוח לאומי
מינהל המחקר והתכנון

עולים חדשים

המקבלים קצבאות מהמוסד לביטוח לאומי

1994

תמי אליאב
אלן זיפקין
אסתר טולידנו
שלמה נאון
לאה ענבר
רבקה פריאור
מרים שמלצר

ה ק ד מ ה

מדינת ישראל נתברכה בשנים האחרונות בגל עליה גדול במיוחד, אשר הגיע בעיקר ממדינות חבר העמים אך גם ממדינות אחרות כמו אתיופיה. עולים אלה, אשר נקלטו בכל מערכות החברה והמשק, מהווים כיום כ-10% מאוכלוסית ישראל. גל העליה הטיל עומס רב על משרדי ממשלה ומוסדות רבים שנערכו לקליטתם בדיוור ובמרכזי קליטה עם הגעתם ארצה, להכשרתם ושילובם במקומות תעסוקה, ולטיפול בצורכיהם המיוחדים.

העולים החדשים הטילו עומס רב גם על מערכות הביטוח הלאומי. מדיניות המוסד לביטוח לאומי היתה לשלם לעולים את קצבת הזקנה וקצבאות הילדים מיד עם הגיעם ארצה. לצורך זה גובשו הסדרים מנהליים מיוחדים. כמו-כן נעשו שנויים בחקיקה שנועדו להבטיח תשלום מיידי גם לקבוצות חלשות במיוחד כגון נכים קשים וקשישים סיעודיים, ואף צומצמה תקופת ההמתנה לצורך הזכאות לגמלה להבטחת הכנסה, משנתיים לשנה אחת כלבד.

דו"ח זה מתאר את הטיפול בעולים במוסד לביטוח לאומי ומציג נתונים על איפיוני מקבלי הקצבאות השונות ביניהם במהלך השנים 1990-1994 תוך השוואה לאוכלוסייה הוותיקה. למעשה חלק ניכר מהגידול בסך כל מקבלי הגמלאות בשנים אלה נבע מהצטרפות העולים למערכות הביטוח הלאומי, וזאת במיוחד בענף זקנה ובשירות להבטחת הכנסה.

ברצוני להודות לחוקרים במנהל המחקר והתכנון אשר נטלו חלק בכתיבת הדו"ח ועריכתו: לאסתר טולדנו באבטלה ובמזונות, לתמי אליאב בילדים, לשלמה נאון בנכות, ללאה ענבר בשיקום, לאלן זיפקין בהבטחת הכנסה ובסיעוד, לרבקה פריאור בנפגעי עבודה ולמרים שמלצר בזקנה. הדו"ח הובן באחריותן ובהנחתן של מנהלות האגפים במנהל המחקר והתכנון: זליה גורדון וברנדה מורגנשטיין, ועל כך נתונה להן תודתי.

שלמה כהן
סמנכ"ל מחקר ותכנון

תוכן עניינים

עמוד

הקדמה

1 מבוא

6 קצבת ילדים

6 החוק

6 אפיוני המקבלים

10 דמי לידה

10 החוק

10 אפיוני המקבלים

14 דמי מזונות

14 החוק

15 אפיוני המקבלים

17 דמי אבטלה

17 החוק

19 אפיוני המקבלים

20 משך תשלום דמי האבטלה

21 קצבת נכות כללית

21 החוק

21 אפיוני המקבלים

26 שיקום נכים

26 החוק

26 אפיוני המקבלים

30 אבחון הפונים

31 פניות לשיקום לפי סניף

32	קצבות זקנה ושאיירים
32	החוק
33	אפיוני המקבלים
37	גמלה להבטחת הכנסה
37	החוק
38	מספר המקבלים
39	מגמות
41	אפיוני המקבלים
43	חוסר תעסוקה
43	מקורות הכנסה
44	גמלת סיעוד
44	החוק
44	אפיוני המקבלים
48	דמי פגיעה בעבודה
48	החוק
48	אפיוני המקבלים
53	נספח לוחות

מ ב א

בתום עשור שנים שאפיינו ע"י עלייה מצומצמת למדי לישראל, המגמה השתנתה בסוף שנת 1989. מאז ועד ל-1993 עלו לישראל כ-554,000 איש: ב-1989 הגיעו 24,000 עולים, ב-1990 - 199,500, ב-1991 - 176,100, ב-1992 - 77,050, וב-1993 - 76,800. עד לחודש ספטמבר 1994 הגיעו כ-48,000 עולים נוספים. כ-87% מן העולים עלו מארצות חבר העמים; היתר באו מאתיופיה וממדינות אחרות. העולים שהגיעו בשנים האחרונות מונים היום יותר מ-10% מאוכלוסיית ישראל.

שיעור הגירה זה גבות כשמדובר בכל מדינה אחרת, לא כל שכן בישראל, שאפיינו אותה בשנים אלה רמות אבטלה גבוהות מהרגיל, עומס בטחוני ניכר ולחץ גובר למציאת משאבים ופתרונות לצרכים חברתיים ורפואיים. אין ספק, שגל עלייה זה הטיל עומס רב על המערכות החברתיות והכלכליות בישראל, בהן המוסד לביטוח לאומי. המוסד נערך לקלוט במהירות את הזכאים לקצבות זיקנה וקצבות ילדים וכן לשנות מספר חוקים שנועדו להקל על קליטתן של קבוצות חלשות במיוחד, כגון נכים וקשישים סיעודיים.

אוכלוסיית העולים שונה בהרכבה מהאוכלוסייה הוותיקה. בעוד שבקרב הוותיקים אחוז הקשישים בני ה-65 הוא כ-10% (ראה לוח מס. 1), אחוז הקשישים בקרב העולים החדשים היה בראשית שנת 1994 כ-13% (ובקרב העולים מחבר העמים - 14%). לעומת זאת, כ-25% מהעולים החדשים הם צעירים עד גיל 18, לעומת 36% באוכלוסייה הוותיקה.

מספר העולים שהגיעו ארצה בתקופה הקצרה 1989-1994, יותר מתצי מיליון, היה פחות או יותר שווה למספר הנולדים במדינה בשנים אלה. מכאן, שגידול שירותי הרווחה והקצבאות אשר היה זרוש במהלך תקופה זו היה, למעשה, כפול מכפי שהיה מתחייב אילו לא הגיעה ארצה עלייה כה מסיבית. ואמנם, הנתונים על גידול מספר מקבלי הקצבאות בשנים אלה מעידים, כי תרומת העלייה לגידול זה היתה ניכרת מאוד: העולים היוו כ-65% משיעור הגידול בענף זיקנה ושאיירים, כ-58% משיעור הגידול בשירות להבטחת הכנסה, כ-35% - בענף נכות כללית וכ-30% - בענף מזונות.

לוח מס. 1: מקבלי גמלאות, ותיקים ועולים, מרץ 1994

אומדן ההוצאה על עולים* (מיליוני ש"ח)	אחוז העולים	מזה: עולים	סך כל המקבלים	ענף הביטוח
1,768	12.2	202,645	1,664,163	סך הכול**
850	12.3	64,906	528,287	זקנה ושאיירים
805	35.0	62,423	178,168	מזה: מקבלי השלמת הכנסה
315	35.7	26,036	72,886	הבטחת הכנסה
47	9.9	4,644	47,031	סיעוד
76	6.0	5,280	87,994	נכות כללית
6	6.2	556	9,034	ילד נכה
6	8.1	719	8,890	שירותים מיוחדים
2	2.0	257	12,782	ניידות
12	8.0	1,269	15,773	מזונות
6	1.1	239	21,162	נפגעי עבודה
17	8.4	560	6,671	נכים ותלויים
190	21.9	13,865	63,423	דמי פגיעה
-	10.7	84,334	785,671	אבטלה
230	7.3	136,952	1,874,601	קצבות ילדים
10	3.8	156	4,081	מספר המשפחות
1	1.3	26	1,959	מספר הילדים
				דמי לידה
				נפגעי איבה

* אומדן חחוצאה מתייחס לשנת 1994 כולה.
** סך כל המקבלים אינו כולל את המשרתים במילואים.

לוח מס. 2: אחוז בני ה-65+ בין העולים, לפי שנת עלייה, 1994-1990

אחוז גילאי +65		שנת עלייה
עולים מחבר העמים	סך כל העולים	
12.1	11.9	1990
13.8	12.5	1991
14.6	3.5	1992
14.0	13.3	1993
13.9	13.0	*1994

* ינואר-ספטמבר 1994.

מקור: ירחון סטטיסטי לישראל, שנים 1994-1990.

בשנת 1994 שילם המוסד קצבאות לעולים חדשים בסכום כן 1.8 מיליארד ש"ח, שהם 9% מסך כל תשלומי המוסד בשנה זו. בהנחה שבשנת 1995 כ-75 אלף עולים יעלו לישראל (גיזול בן כ-14%), סכום התשלומים לעולים יהיה כ-2 מיליארד ש"ח במחירי שנת 1994.

במרבית הגמלאות, זכויות העולים דומות לאלה של הוותיקים. לגבי אחדות חלו שינויים בכוון של השוואת זכויות.

הצעדים שנקט המוסד לביטוח לאומי כדי להיערך לטיפול בעולים היו:

1. הסדרים מינהליים - במישור המינהלי נעשו מספר הסדרים שאפשרו תשלום קצבות זיקנה וקצבות ילדים מיד עם הגעת העולים לארץ. הוקם מערך לרישום ולתשלום קצבאות אלה כבר עם הנחיתה בשדה התעופה. התשלום נמשך לאחר מכן אוטומטית, מבלי להטריח את העולים להגיע למוסד לביטוח לאומי. לגבי יתר הגמלאות, על העולים לפנות למוסד ככל אזרח אחר.

2. תיקוני חוק - על מנת לאפשר תשלום קצבות נכות וסיעוד לעולים במצב תפקודי קשה בסמוך לעלייתם מכלי שיהא עליהם להמתין תקופה ממושכת עד להבשלת זכאותם, כנדרש בחוק, נעשו בחוק מספר תיקונים (המעוגנים בהסכם עם האו"צ עפ"י חוק (לוח מס. 3)). התיקון העיקרי היא קיצור תקופות האכשרה שקצבאות שונות מותנות בהן, כדלקמן:

א. נכים קשים המוגבלים בתפקודם היום-יומי זכאים לקצבת שירותים מיוחדים וכן לקצבת נכות לאחר שהות בת שלושה חודשים בארץ, במקום שהות בת שנתיים, כפי שהיה עד אמצע 1992.

ב. קשישים המוגבלים בתפקודם זכאים מיד עם הגיעם ארצה לשירותי סיעוד במסגרת חוק ביטוח סיעוד. עד אמצע 1992 על עולים היה להמתין שנה עד להיותם זכאים לכך.

ג. עולים בגיל העבודה המתקשים למצוא עבודה זכאים לגמלה להבטחת הכנסה לאחר תקופת שהות בת שנה בארץ - במקום בת שנתיים, כפי שהיה עד אמצע 1992.

ד. לגבי דמי אבטלה, הוחמרו הדרישות. עד סוף 1992 עולה היה חייב בתקופת אכשרה קצרה מזו של אזרח ותיק - שלושה חודשים. החל ב-1993 החוק שונה, ומאז עולה חייב בתושב ותיק בתקופת אכשרה בת ששה חודשים.

ב-1994 בסך הכול יותר מ-200 אלף משפחות עולים קיבלו גמלאות מהמוסד לביטוח לאומי. הן מנו 12% מכלל מקבלי הגמלאות. כלומר, שיעור מקבלי הגמלאות בהם גבוה משיעורם באוכלוסייה. זכר זה בולט במיוחד כשמדובר במקבלי גמלה להבטחת הכנסה (העולים הם 36% מכלל מקבלי הגמלה), קצבת זיקנה ושאיירים עם השלמת הכנסה (35%) ודמי אבטלה (22%).

לוח מס. 3: שינויים במשך האכשרה או ההמתנה הנדרשת מעולים לאחר גל העלייה, לפי ענף ביטוח

משך תקופת האכשרה		ענף ביטוח
לאחר גל העלייה	לפני גל העלייה	
אין	אין	זיקנה ושארים
12 חודש	24 חודש	הבטחת הכנסה
6 חודשים	3 חודשים	אבטלה
אין	אין	ילדים
מיד	12 חודש	סיעוד
3 חודשים	שנתיים	נכות כללית

להלן ייסקרו העולים המקבלים קצבאות, כולל פירוט הוראות החוק ביחס לכל קצבה. בהתייחס לקבלת מענק אשפוז, אין בידינו נתונים על עולות חדשות בנפרד. כמו-כן יוצגו נתונים על נכים המקבלים טיפול שיקומי. גם אלמנות/ים זכאיות/ים מכוח החוק לקבל טיפול שיקומי, אולם אין בידינו נתונים נפרדים על העולים החדשים שביניהם.

כל הנתונים המוצגים להלן מבוססים על עיבודים שהופקו מתוך קבצי תשלומי הגמלאות השונות המנוהלים במוסד לביטוח לאומי. הנתונים המצויים בכל קובץ לקוחים מתוך טפסי התביעה לכל גמלה.

ק צ ב ת י ל ד י ם

החוק

חוק הביטוח הלאומי (סעיף 104) קובע, שמכוטח לצורך קבלת קצבת ילדים הוא תושב ישראל. שמלאו לו שמונה עשרה שנה, בכלל זה עולים חדשים מרגע הגיעם לישראל. למעשה, בהגיע העולים החדשים לישראל, זכויותיהם לקצבת ילדים הן כשל האוכלוסייה הוותיקה.

מאז יולי 1985 ועד מרץ 1993 לא שולמה למשפחות שלהן 1-3 ילדים קצבה עבור הילד הראשון ומאז 1990 גם לא עבור הילד השני. הקצבה הוחזרה למשפחות שהכנסתן נמוכה. לשכירים היא הוחזרה באמצעות המעביד, למקבלי גמלאות ולאלה שלא עבדו כלל היא שולמה ישירות ע"י המוסד לביטוח לאומי. עולים חדשים היו זכאים אף הם להתזר קצבות הילד הראשון והשני לפי אותם כללים. אולם מכוח ההנחה שבתקופת שהותם הראשונה בארץ העולים החדשים עבדו בשכר נמוך או לא עבדו כלל, הוחלט להקל עליהם ולזכותם בקצבות הילד הראשון והשני מראש, מיום עלייתם. קצבה זו שולמה באמצעות המוסד: בראשונה (מ-1989, בעת שהחל להגיע גל העלייה הגדול לישראל) - למשך שנה. לאחר מכן למשך חצי שנה, ומיולי 1991 הזכאות ניתנה מראש לשנתיים. משמעות מתן הזכאות מראש, איננה בכללי זכאות שונים, אלא בכך שנחסך מהם הצורך להגיע לסניף המוסד כדי להגיש תביעה לקצבת ילד ראשון ושני. כעיקרון, עולה שהחל לעבוד לפני תום שנתיים מיום עלייתו וששכרו היה גבוה מהסכום שלפי החוק מזכה בקצבה, אמור היה להודיע על כך.

אפיוני המקבלים

בין השנים 1990 ל-1994, מספר העולים החדשים שקיבלו קצבת ילדים הגיע ל-86,900 משפחות.

מספר העולים שעלו בשנת 1990 ושקיבלו קצבת ילדים מדי שנה הוא הגבוה ביותר. בשנה זו הגיע, בייחוד ממדינות חבר העמים, מספר העולים הגדול ביותר.

לוח מס. 4: משפחות שקיבלו קצבת ילדים, לפי שנת העלייה ולפי שנת תשלום
(ממוצעים חודשיים)
1994 - 1990

שנת העלייה					סך הכול	שנת התשלום
1994	1993	1992	1991	1990		
				34,500	34,500	1990
			..	..	38,380	1991
		4,600	24,800	25,600	55,000	1992
	3,900	11,500	27,600	30,100	73,120	1993
1,656	11,158	11,852	28,703	33,521	86,890	1994

הנתונים שיוצגו בסעיף זה מתייחסים למשפחות עולים שעלו מאז 1990 ושקיבלו קצבת ילדים בדצמבר 1993. המאפיינים הדמוגרפיים של משפחות אלה מייצגים את מאפייני אוכלוסיית העולים החדשים שקיבלו קצבה מדי שנה.

בחודש דצמבר 1993, קיבלו קצבת ילדים 84,500 משפחות שעלו לישראל בין 1990 ל-1993. יבשת המוצא של מרבית העולים (88%) הללו היא אירופה-אמריקה, רובם המכריע ממדינות חבר העמים. 11% עלו מאסיה-אפריקה, רובם מאתיופיה.

המאפיינים הדמוגרפיים של העולים שונים מאלה של האוכלוסייה הישראלית הוותיקה. משפחות העולים בדרך כלל קטנות; ל-57% מהן ילד אחד (לעומת לכ-37% בכלל האוכלוסייה), ל-33% - שני ילדים (לעומת 38% בכלל האוכלוסייה), ל-6% - שלושה ילדים (לעומת 20% בכלל האוכלוסייה), וליתר (כ-4%) - 4 ילדים או יותר.

לוח מס. 5: משפחות עולים שקיבלו קצבת ילדים, לפי מספר ילדים במשפחה ולפי יבשת מוצא (מספרים מוחלטים), דצמבר 1993

יבשת המוצא	סך הכל	1	2	3	4+
סך הכול	84,491	48,029	27,503	5,227	3,732
אסיה-אפריקה	8,993	3,602	2,411	1,037	1,943
אירופה-אמריקה	74,492	43,905	24,753	4,108	1,726
לא ידוע	1,006	522	339	82	63

מספר הילדים הממוצע למשפחת עולים הוא 1.6; זאת - לעומת 2.8 בכלל אוכלוסייה. ילדי המשפחות שעלו לישראל עם ילדים בשנים 1990-1994 הם ילדים צעירים. ל-78% מהן ילדים עד גיל 12. בכלל האוכלוסייה 83% מהילדים הם ילדים עד גיל 12. גם ההרכב המשפחתי של משפחות העולים שונה מזה של המשפחות הוותיקות בישראל. בקרב המשפחות שעלו לישראל בתקופה הנדונה יש אחוז גבוה של משפחות חד-הוריות. כ-18% ממשפחות העולים עם ילדים המקבלות קצבת ילדים הן משפחות חד-הוריות, ואילו בקרב המשפחות הוותיקות הן מונות כ-8% בלבד.

לוח מס. 6: משפחות עולים שקיבלו קצבת ילדים, לפי מצבו המשפחתי של המבוטח, דצמבר 1993

מצב המשפחתי	מספרים	אחוזים
סך הכול	84,491	100.0
נשוי	69,270	82.0
רווק/ה	1,917	2.3
גרוש/ה	11,109	13.2
אלמן/ה	1,766	2.1
אחר	429	0.4

הגיל הממוצע של האימהות העולות שמקבלות קצבת ילדים הוא 36 שנה. גיל זה דומה לגיל האימהות המקבלות קצבת ילדים בכלל האוכלוסייה, שגילן הממוצע הוא 37.

ד מ י ל י ד ה

החוק

דמי לידה היא גמלה שמיועדת לפצות יולדת החדלה לעבוד, על אובדן שכרה במשך חופשת הלידה, שהיא זכאית לה על פי חוק עבודת נשים.

לדמי לידה זכאית יולדת שהיא עובדת שכירה, עצמאית או הנמצאת בהכשרה מקצועית, ושבתקופה שקדמה ללידה שולמו עבורה דמי ביטוח בעד פרקי זמן הקבועים בחוק. דמי הלידה משולמים עבור 6 או 12 שבועות, בהתאם לתקופת האכשרה שצברה היולדת, עד למועד הקבוע בחוק. דמי הלידה ליום הם 175% מהשכר או מההכנסה הממוצעת ליום, שהיו ליולדת בשלושת החודשים שקדמו להפסקת עבודתה (עם הלידה או לפנייה), וזאת עד לסכום מקסימאלי הקבוע בחוק. אפשר להתחיל לשלם דמי לידה לפני מועד הלידה המשוער, ולהקדימם לכל היותר עד מחצית התקופה אשר לה זכאית היולדת. בתנאים מסוימים אפשר להאריך את חופשת הלידה בארבעה שבועות, לכל היותר.

עולות חדשות זכאיות לקבל דמי לידה לפי אותם קריטריונים. להלן יוצגו מאפיינים דמוגרפיים של עולות חדשות שקיבלו דמי לידה.

אפיוני המקבלים

בשנים 1992-1993, 2,768 עולות חדשות בסך הכול קיבלו דמי לידה. ב-1993 מספר העולות שקיבלו דמי לידה גדל פי שניים.

---

(1) חלל בנובמבר 1994 תוקן חוק הביטוח הלאומי, ודמי הלידה מפצים את האישה על מלוא השכר או

לוח מס. 7: עולות חדשות שקיבלו דמי לידה, לפי שנת עלייה ולפי שנת תשלום (מספרים מוחלטים), 1993-1990

שנת העלייה				סך הכול	שנת התשלום
1993	1992	1991	1990		
-	9	194	681	884	1992
10	143	626	1,085	1,864	1993

מרבית הנשים שקיבלו דמי לידה בשתי השנים הנדונות עלו לישראל ב-1990. הדבר אינו מפתיע, שכן בקרב העולים שעל בשנים 1990-1994 גדול חלקם של עולי 1990. כמו כן, מאחר שתנאי לקבלת הגמלה הוא תקופת עבודה מינימלית בישראל, סביר שבמקבלות דמי לידה יהיו מספר גדול יותר של עולות "ותיקות". זה כנראה גם ההסבר לכך שמספר העולות החדשות שקיבלו דמי לידה ב-1993 הוכפל. ככל שעוברות השנים מאז יום העלייה, הסיכוי למצוא עבודה גדל, וכך גם הזכאות לדמי לידה. ייתכן כמו כן, שהתערות בחברה הישראלית ושיפור המצב הכלכלי עשויים להגדיל את מספר הלידות.

מאפיינים דמוגרפיים

המאפיינים הדמוגרפיים שיוצגו להלן מתייחסים לעולות שקיבלו דמי לידה ב-1993. קבוצה זו מייצגת את כלל העולות, מפני שמציינת אותן הומוגניות ומאפייניהן הדמוגרפיים אינם משתנים משנה לשנה. ב-1993 1,864 נשים קיבלו דמי לידה. זאת - מכ-48,000 הנשים שקיבלו דמי לידה בשנה זו. דהיינו, העולות מנו כ-4% מכלל הנשים שקיבלו דמי לידה ב-1993.

מרבית העולות החדשות שילדו היו נשואות (96%), ועוד כ-4% היו חד-הוריות (גרושות ורווקות). בכלל אוכלוסיית היולדות בארץ היו כ-99% נשים נשואות.

מרבית העולות שילדו עלו מאירופה (82%), כנראה ממדינות חבר העמים. 10% נוספים עלו מאמריקה/אוסטרליה. 5% עלו מאסיה, ועוד כ-2% - מאפריקה, כנראה מאתיופיה.

לוח מס. 8: נשים שקיבלו דמי לידה, לפי יבשת מוצע ולפי שנת עלייה (מספרים מוחלטים), 1990 - 1993

שנת העלייה					יבשת המוצא
1993	1992	1991	1990	סך הכול	
10	143	626	1,085	1,864	סך הכול
-	8	36	56	100	אסיה
1	3	15	19	38	אפריקה
6	103	513	912	1,534	אירופה
3	28	61	98	190	אמריקה/אוסטרליה
-	1	1	-	2	לא ידוע

הגיל הממוצע של העולות היולדות היה 28 שנה. גילן הממוצע של הנשים הוותיקות שקיבלו דמי לידה היה 30.

בקרוב העולות שילדו יש חברות קיבוץ רבות יותר, יחסית, ופחות שכירות, יחסית, מאשר אצל היולדות הוותיקות. 7.8% מהעולות היו חברות קיבוץ (לעומת 4.3% מכלל היולדות שקיבלו דמי לידה), ו-89% היו שכירות (לעומת 94%).

מאפיינים כלכליים

מרבית העולות (81%) היו זכאיות לקבל דמי לידה עבור 84 יום. פירוש הדבר, שהן עבדו ב-10 מ-14 החודשים שקדמו ללידה. היתר היו זכאיות לתשלום עבור 42 יום - היינו עבדו ב-6 מ-14 החודשים שקדמו ללידה. בהשוואה, מספר ימי הזכאות של העולות שילדו קטן מאלה של הוותיקות

שילדו. 94% מהאחרונות היו זכאים ל-84 יום ורק כ-4% ל-42 יום. ליתר ניתנה הארכה כלשהי. השכר החייב בדמי ביטוח של העולות שקיבלו דמי לידה היה נמוך, יחסית. שכרן הממוצע ב-1993 היה 1,514 ש"ח. סכום זה היה 45% מהשכר הממוצע במשק. שכר המינימום הממוצע באותה שנה היה 1,361 ש"ח; כלומר, שכרן הממוצע היה גבוה בכ-11% משכר המינימום הממוצע.

באותה עת השכר הממוצע של היולדות הוותיקות היה 2,692 ש"ח, היינו, גבוה כמעט פי שניים מזה של העולות.

לוח מס. 9: נשים עולות שקיבלו דמי לידה, לפי השכר החייב בדמי ביטוח - 1993

אחוזים	מספרים	השכר הקובע
100.0	1,864	סך הכול (ש"ח)
82.1	1,530	עד 2,013
2.3	43	2,101 - 2,014
12.3	230	3,460 - 2,102
2.4	45	4,925 - 3,461
0.8	14	7,644 - 4,966
0.1	2	+7,645

דמי הלידה ליום שהעולות החדשות קיבלו היו 38.5 ש"ח, לעומת 51.5 ש"ח שקיבלו היולדות הוותיקות.

בסיכום, אחוז העולות החדשות מהנשים שקיבלו דמי לידה, נמוך. אלה שקיבלו דמי לידה - שכרן היה נמוך, יחסית, וכך גם דמי הלידה שקיבלו.

ד מ י מ ז ו נ ו ת

החוק

לפי החוק, אישה זכאית לדמי מזונות, אם יש בידה פסק דין לדמי מזונות ואם אינה נוקטת, או הפסיקה לנקוט, בהליכים לביצוע פסק הדין. המוסד לביטוח לאומי משלם לזוכה את דמי המזונות המגיעים לה על פי פסק הדין ולפי כללי החוק וגובה אותם מהחייב. בחוק אין התייחסות מיוחדת לעולה חדשה, כך שתנאי הזכאות של ותיקות ושל עולות שווים.

לוח מס. 10: עולות חדשות בגיל +15, לפי שנת עלייה ועולות המקבלות דמי מזונות לפי שנת תשלום, 1990 - 1994

שנה	כל העולות בגיל +15	עולות המקבלות דמי מזונות
1990	82,912	13
1991	72,746	43
1992	32,498	322
1993	32,802	851
1994	..	1,212

בין מקבלות דמי מזונות העולות מהוות קבוצה קטנה, יחסית. בשנת 1991 43 עולות במוצע קיבלו מדי חודש דמי מזונות, וב-1992 - 322 נשים. ב-1994 מספרן הגיע ל-1,212, שהם 8% מכלל המקבלות דמי מזונות. מחציתן עלו בשנת 1990, 40% ב-1991, והיתר (10%) - בשנים 1992 - 1994.

רוב העולות המקבלות דמי מזונות עלו מחבר העמים - 80%. היתר (20%) עלו מאסיה-אפריקה, כנראה מאתיופיה.

אפיוני המקבלים

העולות החדשות המקבלות דמי מזונות צעירות במעט מהותיות - הגיל הממוצע של העולות הוא 34, לעומת 36 בכלל המקבלות דמי מזונות.

מספר ילדיהן נמוך בממוצע מזה של הותיקות: לעולה חדשה היו 1.4 ילדים, לעומת 2 ילדים בממוצע שהיו לכלל המקבלות דמי מזונות.

אחוז הגרושות מן העולות, גבוה, יחסית - 72% לעומת 57% מכלל המקבלות דמי מזונות. (רובן הגיע לארץ כמשפחות חד-הוריות, כלומר הגירושין התבצעו בחוץ לארץ).

במקביל, אחוז המקבלות דמי המזונות שעדיין נשואות קטן יותר - 24% לעומת 31% מכלל מקבלות דמי מזונות, וכן נמוך יותר אחוז אלה הנשואות שנית (2.5% ו-8%, בהתאמה).

כשליש מהעולות המקבלות דמי מזונות מרוכז בערים הגדולות: ירושלים, תל-אביב וחיפה. אחרות גרות גם בבאר-שבע, באשדוד, בבת-ים וכו'.

דמי המזונות החודשיים הממוצעים של העולות נמוכים יחסית - 611 ש"ח, לעומת 710 ש"ח שמקבל כלל מקבלות דמי מזונות. הסיבות המשוערות לכך הן:

- משפחות העולות קטנות יחסית;
- כתי המשפט בארץ לוקחים בחשבון את העובדה שהחייב אינו נמצא בארץ;
- בקרב העולות שיעור העובדות גבוה יותר: 46% לעומת 40% בקרב כלל המקבלות דמי מזונות.

מאחר שדמי המזונות נמוכים, סך כל התשלומים הניתנים לעולות נמוך יחסית - 6% מכל ההוצאה, שעה שהן מונות 8% מכלל המקבלות דמי מזונות.

עם זאת, גם התקבולים מהבעלים החייבים נמוכים יחסית - בשלושת החודשים הראשונים של שנת 1994, תקבולי העולות היו 22% מהתשלומים, לעומת 34% מכלל המקבלות דמי מזונות. תופעה זו צפויה, מאחר שכאמור, חלק ניכר מהחייבים לא עלו ארצה, ואין ממי לגבות את החובות (ראה לוחות בנספח).

החוק

חוק ביטוח אבטלה פועל בישראל מאז 1973. בנוסחו הראשון היקנה החוק לעולים את כל הזכויות המוקנות לתושבים, להוציא תקופת האכשרה (משך העבודה המקנה את הזכאות לדמי אבטלה) שהיתה קצרה יותר. זאת - בהתחשב בקשייהם של העולים החדשים למצוא עבודה ולהתמיד בה. לפי כך, כשהופעל החוק, תקופת האכשרה שנדרשה מעולה חדש היתה 100 יום (לעומת 150 יום כשמדובר בתושב ותיק). באוגוסט 1983 קוצרה תקופה זו עוד - ל-75 יום. לעומת זאת, בינואר 1993 התנאים המועדפים שניתנו לעולה חדש בוטלו, ומאז הוא חייב בתקופת אכשרה כתושב ותיק - 150 יום (או 6 חודשים).

גל העלייה האחרון שהתל בסוף 1989, הביא איתו עולים בעיקר מחבר העמים. גל זה הוסיף ב-1991 כ-21 אלף איש לכוח העבודה בישראל, כ-96 אלף ב-1992, וכ-154 אלף ב-1993.

כלומר, כוח העבודה גדל בשנים הללו ב-5% - 8%, ואילו הגידול השנתי של כוח העבודה קודם לכן היתה כ-2% בשנה.

מרבית העולים היו בעלי השכלה אקדמאית או הכשרה מקצועית, אך במקרים רבים אלו לא התאימו למשק הישראלי. לכן בשנים אלה עולים רבים נקלטו בעבודות שאינן דורשות הכשרה או כלל לא הצליחו להיקלט בעבודה. דבר זה גרם לגידול שיעור האבטלה בארץ מ-8.9% ב-1989 ל-9.6% ב-1990, ל-10.6% ב-1991 ול-11.2% ב-1992 וירד ל-10% ב-1993. שיעור האבטלה בקרב העולים נע בשנים אלה מ-19% ל-39%, ובקרב התושבים הוותיקים הוא היה 9% - 9.6%.

עם זאת יש לציין, כי שיעור האבטלה בקרב העולים נתון בירידה - מ-38.5% ב-1991 ל-19.2% ב-1993. אמנם גם בקרב הוותיקים ירד שיעור האבטלה ב-1993 - אך בשיעור נמוך יותר - מ-9.6% ב-1992 ל-9% ב-1993.

לוח מס. 11: כוח העבודה האזרחי, לפי וותק בארץ (מספרים מוחלטים ואחוזים) 1990-1994

עולים חדשים		תושבים ותיקים				סך הכול			שנה
בלתי מועסקים		בלתי מועסקים		שייכים לכוח העבודה (אלפים)	בלתי מועסקים		כוח העבודה (אלפים)		
אחוזים	אלפים	אחוזים	אלפים		אחוזים	אלפים			
אחוזים	אלפים	אחוזים	אלפים	אלפים	אחוזים	אלפים			
29.3	6.2	21.1	9.3	151.8	1,628.8	9.6	158.0	1,649.9	1990
38.5	37.1	96.4	9.0	150.1	1,673.9	10.6	187.2	1,770.3	1991
28.4	43.7	153.8	9.6	163.9	1,704.0	11.2	207.6	1,857.8	1992
19.2	37.0	193.0	9.0	158.0	1,753.0	10.0	195.0	1,946.0	1993
..	..	..	..	..	..	7.8	156.0	2,002.0	1994

גם בקרב מקבלי דמי האבטלה היו העולים חלק לא מבוטל בשנים 1990-1994. יש לציין, כי במספר הבלתי מועסקים כלול מי שאינו עובד ומחפש עבודה, בין אם עבד קודם לכן ובין אם לא עבד קודם לכן. לעומת זאת, עם המקבלי דמי אבטלה נמנים רק מי שצברו תקופת אכשרה, כלומר אלה שעבדו קודם לכן.

בשנת 1990 42 עולים בממוצע קיבלו דמי אבטלה בחודש, ובשנת 1991 כ-3,000 בממוצע לחודש. זאת - מפני שטרם הצליחו לצבור את תקופת האכשרה המזכה בדמי אבטלה. בשנים 1992-1994 מספרם הגיע לכ-14 אלף בממוצע לחודש. דהיינו, ב-1991 הם היו 5% מכלל אוכלוסיית המקבלי דמי אבטלה, ב-1992 - כ-17%, ובשנים 1993 ו-1994 - 20%.

רוב רובם של העולים (93%) שב-1991 קיבלו דמי אבטלה עלו בשנת 1990 ב-1992 חלקם של אלה שעלו ב-1990 ירד ל-60%, וב-1994 - ל-41%. במקביל גדל חלקם של אלה שעלו ב-1991 מ-7% ב-1991 ל-40% ב-1994.

אפיוני המקבלים

בדומה לכלל אוכלוסית המקבלים דמי אבטלה, גם בקרב העולים חלקן של הנשים גדל במהלך השנים - מ-37% ב-1991 ל-53% ב-1994. הגיל הממוצע של הנשים העולות היה כ-39 שנים ושל הגברים - 42; כלומר, הגיל הממוצע של סך כל העולים היה 41 לעומת 39 באוכלוסיית מקבלי דמי האבטלה כולה.

הבדל בולט מאוד בין העולים לכלל המקבלים דמי אבטלה הוא אחוז האקדמאים. בקרב העולים אחוזם היה גבוה מאוד - 45%, לעומת 17% בכלל האוכלוסייה. גם חלקם של המובטלים העולים שהופנו להכשרה מקצועית היה גבוה (25%) בהשוואה לכלל האוכלוסייה (16%). זאת מפני שכאמור, העולים הגיעו לארץ עם הכשרה מקצועית בלתי מתאימה לדרישות הישראליות, ולכן ניתנה עדיפות לעולים בהפניה להכשרה מקצועית (ראה לוחות בנספח).

יש לציין כי כשמדובר בעולים, שני המינים נשלחו להכשרה מקצועית באותה מידה. לעומת זאת כשמדובר בוותיקים, נשים נשלחו להכשרה מקצועית פחות מגברים.

כצפוי, העולים החדשים הזכאים לדמי אבטלה היו בעלי הכנסה נמוכה ערב אבטלתם. זאת - מפני שהיו חדשים בשוק העבודה ועבדו תקופה מצומצמת בארץ. כתוצאה מכך גם דמי האבטלה שקיבלו היו נמוכים יחסית: ב-1994 דמי האבטלה שהעולים קיבלו בממוצע ליום היו 40% מהשכר היומי הממוצע במשק, ואילו בכלל אוכלוסיית המקבלים דמי אבטלה הם היו 43%.

בכלל האוכלוסייה, גם באוכלוסיית העולות הכנסות הנשים ודמי האבטלה שלהן היו נמוכים משל הגברים: דמי האבטלה שעולות קיבלו בממוצע ליום היו 34.6% מהשכר היומי הממוצע לעומת 46.1% כשמדובר בעולים הגברים.

ההתפלגות לפי יישוב מורה, כי עולים חדשים שקיבלו דמי אבטלה התרכזו בעיקר בערים הגדולות. בראש הרשימה עמדה העיר חיפה - 908 מקבלי דמי אבטלה בממוצע לחודש, ואחריה באר-שבע - 801 מקבלים ואשדוד - 797 (ראה לוח בנספח).

משך תשלום דמי האבטלה

בדיקת משך תשלום דמי אבטלה למקבלים שסיימו שנת אבטלה מלמדת, כי העולים החדשים קיבלו דמי אבטלה במשך תקופה ארוכה יותר מכלל מקבלי דמי האבטלה. סינת הדבר היא, שאחוז העולים הנמצאים בהכשרה מקצועית היה גבוה יותר. בנכוי המובטלים הנמצאים בהכשרה מקצועית, משך קבלת דמי האבטלה של העולים היה נמוך מזה של הוותיקים. בסך הכול העולים קיבלו תשלום עבור 142 יום כממוצע, לעומת 132 יום בכלל האוכלוסייה ב-1993. אם נתייחס רק למובטלים שלא היו בהכשרה מקצועית נמצא, כי משך התשלום היה 116 יום כשמדובר בעולים לעומת 121 כשמדובר בכלל המקבלים דמי אבטלה.

בדיקה שיבתם של העולים למעגל המקבלים דמי אבטלה מורה, כי מאז תחילת 1990 ועד לסוף 1993 58,279 עולים חדשים קיבלו דמי אבטלה לפחות יום אחד. 44,830 מהם לא היו כלל בהכשרה מקצועית. רוב רובם של מובטלים האלה (91%), קיבלו דמי אבטלה במשך תקופה אחת בלבד, ומשך התשלום היה כממוצע 102 יום. 3,153 (17%) חזרו וקיבלו דמי אבטלה פעם נוספת ובסך הכול קבלו תשלום עבור 189 יום (בשתי התקופות גם יחד). 868 (2%) הגישו תביעה שלישית. אלה קיבלו דמי אבטלה עבור 232 יום בסך הכול בשלוש התקופות ביחד. 52 מקרים הגישו 4 תביעות ובסך הכול קיבלו דמי אבטלה עבור 249 יום.

ק צ ב ת נ כ ו ת כ ל ל י ת

החוק

קצבת נכות משולמת למבוטח, שכתוצאה מליקוי גופני, שכלי או נפשי הנובע ממחלה, מתאונה או ממום מלידה, מתקיים בו אחד מאלה:

1. אין לו כושר להשתכר מעבודה או ממשלח יד והוא אינו משתכר סכום השווה ל-25% מהשכר הממוצע.

2. כושרו להשתכר צומצם עקב הליקוי ב-50% או יותר.

הזכאות לקבלת קצבה מותנית בנכות רפואית בת 40% לפחות. עקרת בית מבוטחת למקרה שאין לה כושר לבצע הפעולות המקובלות כמשק הבית או כשכושרה פוחת ב-50% ויותר. הזכאות מותנית בנכות רפואית בת 50% לפחות.

נוסף על קצבת הנכות משולמת קצבת שירותים מיוחדים (שר"מ) לנכים קשים שתלויים בעזרת הזולת בביצוע פעולות יום-יומיות. רמת הקצבה נקבעת בהתאם לדרגת תלותו של הנכה בזולת.

משך תקופת האכשרה לקבלת קצבת נכות כללית הוא שנתיים. בשנת 1992, בהתגבר גל העלייה מברית המועצות לשעבר, הקל החוק על עולים נכים התלויים בעזרת הזולת לשם ביצוע פעולות יום-יומיות. נקבע, שתקופת האכשרה לקבלת קצבה כללית ולקבלת קצבת שירותים מיוחדים תהיה שלושה חודשים.

אפיוני המקבלים

עד שנת 1992 מספר העולים שקיבלו קצבת נכות כללית היה קטן, מפאת ההכרח לצבור תקופת אכשרה. מספר העולים המקבלים קצבות נכות גדל מ-2,700 ב-1993 לכ-5,300 ב-1994, שהם כ-6% מכלל המקבלים קצבות נכות. שיעור זה נמוך בהרבה משיעור העולים בכלל האוכלוסייה (כ-10%).

לוח מס. 12: מקבלי קצבת נכות כללית, לפי שנת תשלום
(מספרים מוחלטים ואחוזים), 1993 - 1994

השנה*	סך המקבלים	עולים	אחוז העולים מסך הכול
1993	82,300	2,617	3.3
1994	87,994	5,280	6.0

* חודש מרץ.

אין הבדלים בין ותיקים לעולים מבחינת ההתפלגות לפי מין. העולים מבוגרים במקצת מהנכים הוותיקים: הם בני 48 בממוצע לעומת 45 בממוצע בקרב הוותיקים. 50% מהעולים הם בני 51+ לעומת 39% מן הוותיקים.

קצבת הנכות משולמת לפי דרגת הנכות - 60%, 65%, 74% ו-100%. לוח מס. 13 מלמד, כי התפלגות העולים לפי דרגות אלה אינה שונה בהרבה מזו של האוכלוסייה הוותיקה. כמו-כן אין הבדלים באחוז הנכות הרפואית.

לוח מס. 13: מקבלי קצבת נכות כללית, לפי דרגת נכות ונתק בארץ
(אחוזים), מרץ 1994

דרגת הנכות	ותיקים	עולים
סך הכול	100.0	100.0
60%	11.2	11.2
65%	6.7	8.0
74%	2.3	1.9
100%	79.8	78.9

לוח מס. 14: מקבלי קצבת נכות כללית, לפי מצב משפחתי, מין וותק בארץ
(אחוזים) מרץ 1994

עולים		ותיקים		מצב משפחתי
נשים	גברים	נשים	גברים	
100.0	100.0	100.0	100.0	סך הכול
50.3	63.9	48.1	55.4	נשוי
22.8	24.0	34.5	36.1	רווק
26.9	12.1	17.4	8.5	גרוש, אלמן, נפרד

בעוד שיעור העולים הנשואים גבוה מזה של הוותיקים, במיוחד בקרב הגברים, ושיעור הרווקים נמוך יחסית, יש קבוצה גדולה של עולים שנפרדו מכני זוגם או אלמנים. בקרב העולים הגברים שיעור האלמנים והנפרדים הוא 12%. יש לציין, ששיעור הנשים הנכות, שהן גרושות/נפרדות או אלמנות, גבוה במיוחד בקרב העולים: 27% לעומת 17% אצל הוותיקים. נתון זה מעיד על קבוצה קשת יום של נשים נכות, לעיתים אימהות לילדים, בקרב העולים החדשים (לוח מס. 14).

מספר התלויים במקבל קצבת הנכות מהמוסד לביטוח לאומי לא בהכרח משקף את גודל משפחתו. מספר זה הוא פועל יוצא מהרכב הגמלה של הנכה, דהיינו האם הוא מקבל תוספת עבור בן/בת-זוג וילדים. תוספת לבן-זוג תלויה במבחן הכנסות. יתר על כן, תוספת בגין ילדים מוגבלת לשני ילדים בלבד, כלומר, מספר התלויים והרכבם הם פונקציה הן של המצב המשפחתי והן של מצבו הכלכלי של הנכה.

יש הבדל בין ותיקים לעולים במספר התלויים בהם. ל-62% מן הוותיקים אין תלויים, לעומת 50% מן העולים. ל-17% מן הוותיקים יש רק תלוי אחד (בדרך כלל בן-זוג), לעומת 32% מן העולים.

לוח מס. 15: הרכב התלויים במקבלי קצבת נכות כללית, לפי ותק בארץ
(אחוזים) מרץ 1994

מספר תלויים	ותיקים	עולים
סך הכול	100.0	100.0
ללא תלויים	62.2	49.6
בן זוג בלבד	24.5	9.9
ילד בלבד	7.1	7.0
בן זוג + ילד	7.2	4.7
בן זוג + 2 ילדים	7.0	8.7
2 ילדים	4.0	8.1

לוח מס. 16: אחוז מקבלי קצבת שירותים מיוחדים ממקבלי קצבת נכות, לפי
ותק בארץ, 1994-1993

שנה	ותיקים	עולים
1993	9.6	11.6
1994	9.8	14.1

קצבת שירותים מיוחדים (שר"מ) משולמת לנכים קשים מאוד המוגבלים בתפקודם היום-יומי. בעוד ששיעור המקבלים שר"מ בקרב הוותיקים המקבלים קצבות נכות נשאר קבוע, בקרב הנכים העולים שיעור זה עלה מ-11.6% ב-1993 ל-14.1% ב-1994 והגיע לכ-720 עולים. שינוי זה משקף את העובדה שהקצבה משולמת בהגדרה רק לנכים קשים בשנתיים הראשונות לעלייה, ואינו משקף את חלקם של הנכים הקשים בכלל הנכים העולים.

כ-600 ילדים עולים קיבלו קצבות נכות בשנת 1994 מהם 371 בנים ו-228 בנות. רובם עלו לישראל בשנים 1990 ו-1991.

לוח מס. 17: ילדים עולים המקבלים* קצבת נכות, לפי גיל ולפי שנת עליה* (מספרים מוחלטים), 1990 - 1994

1994	1993	1992	1991	1990	סך הכל	סניף
25	87	86	192	209	599	סך הכל
6	12	7	4	-	29	3 - 0
9	30	35	54	52	180	7 - 4
8	28	38	97	114	285	13 - 8
2	17	6	37	43	105	18 - 14

* לפי המקבלים בחודש דצמבר בכל שנה.

לוח מס. 18: ילדים עולים המקבלים* קצבת נכות, לפי מין ולפי שנת עליה (מספרים מוחלטים), 1990 - 1994

1994	1993	1992	1991	1990	סך הכל	מ י ן
25	87	86	192	209	599	סך הכל
18	58	53	119	123	371	בנים
7	29	33	73	86	228	בנות

* לפי המקבלים בחודש דצמבר בכל שנה.

ש י ק ו ם נ כ י ם

החוק

הנכים בישראל, ותיקים כעולים חדשים, שנפגעו בעבודה או בפעולות איבה או כתוצאה מסיבות אחרות – זכאים על פי חוק הביטוח הלאומי לקבל נוסף על קצבאות שונות גם טיפול שיקומי, הניתן על ידי מחלקת השיקום של המוסד לביטוח לאומי. הטיפול ניתן לנכים המתאימים לטיפול, בעיקר כדי לשלבם בעבודה ההולמת את יכולתם התפקודית והמקצועית.

החוק קובע, כי לשירותי שיקום זכאי תושב ישראל שמלאו לו 18 שנה והממלא אחר התנאים הבאים:

1. נקבעו לו אחוזי נכות רפואית מינמליים. לנכה כללי – לפחות 20% נכות רפואית, ולנפגעי עבודה ולנפגעי ספר ואיבה – 10% לפחות;
2. נקבע כי אינו מסוגל לעסוק בעבודתו הקודמת או בעבודה מתאימה אחרת עקב ליקויו;
3. הוא זקוק להכשרה מקצועית שתאפשר לו לחזור לעבודתו הקודמת, או לעבודה התואמת את כישוריו לאחר אירוע הליקוי;
4. הוא ניתן לשיקום מקצועי על פי כללים ומבחנים המפורטים בתקנות.

תנאי הזכאות הללו חלים גם על עולים.

אפיוני המקבלים

כללי

ב-1993 פנו למחלקת השיקום של המוסד כ-6,400 נכים לצורך טיפול שיקומי. 774 מהם היו עולים חדשים שעלו ארצה מ-1990 ואילך.

ב-1992 פנו למחלקת השיקום 678 עולים. מספר העולים באוכלוסיית המשתקמים נתון כמובן בעלייה, לפי הוותק שלהם בארץ ועקב גידול מספרם הכללי. יש לציין לעומת זאת כי באוכלוסיית התושבים הוותיקים חלה ירידה במספר הפניות לשיקום בתקופה זו (ראה לוח מס. 19).

להלן מספר תכונות של המשתקמים העולים בהשוואה לאלו של כל אוכלוסיית המשתקמים.

לוח מס. 19: הפונים למחלקת השיקום, לפי שנת פנייה וותק בארץ (מספרים מוחלטים ואחוזים), 1990 - 1993

ה פ ו נ י ם			שנת פנייה
עולים	ותיקים	סך הכול	
1,480	23,866	25,346	סך הכול מספרים מוחלטים
6.2	93.8	100.0	אחוזים
1	5,951	5,952	1990
27	6,097	6,124	1991
678	6,180	6,858	1992
774	5,638	6,412	1993

בשל מספרם הקטן של העולים שפנו למחלקת השיקום בשנים 1990-1991, נציג להלן ממצאים המתייחסים למספר הפניות השנתי הממוצע בשנים 1992-1993. בסך הכול פנו בממוצע 6,635 נכים, בהם בממוצע 5,909 ותיקים ו-726 עולים.

מאפיינים דמוגרפיים

כמו בין כלל הפונים למחלקת השיקום הגברים היו רוב הפונים גם בין העולים (למעלה משני שלישים). העולים היו בממוצע מכוורים יותר מהוותיקים: גילם הממוצע היה 46 שנה לעומת 41 שנה, בהתאמה. הבדלים גדולים יותר נכרו בין קבוצות הגיל הצעירות יותר (עד 25 שנה) ובין אלה המכוורות יותר (בני 51+): 8% לעומת 20%, ו-42% לעומת 31%, בהתאמה.

שיעורם של הנשואים בקרב העולים המשתקמים דומה לשיעור המקביל בקרב הוותיקים, אולם שיעור הגרושים גדול בקרב העולים יותר מאשר בקרב הוותיקים, 15% לעומת 8%, בהתאמה. תופעת המשפחות החד הוריות רווחת יחסית יותר בקרב העולים החדשים המשתקמים - בדומה לכלל העולים, כאמור לעיל (ראה לוחות נספח).

כצפוי, מרביתם של העולים המשתקמים (82%) עלו ממזרח אירופה (מכרה"מ לשעבר) ו-14% מהם עלו מאסיה-אפריקה, מרביתם מאתיופיה. כמחציתם של הנכים הוותיקים נולדו בארץ.

רמת ההשכלה של העולים היתה גבוהה יותר משל הוותיקים: הם למדו 12 שנים בממוצע, ואילו הנכים הוותיקים - 10 שנים. בולט במיוחד חלקם הגדול של בעלי השכלה גבוהה בקרב העולים: מחציתם למדו 13 שנים ויותר - כמעט פי שלושה משיעורם בקרב הנכים הוותיקים (50% לעומת 18%, בהתאמה). רובם ככולם היו נכים שעלו ממזרח אירופה.

תכונות הנכות

מרבית הפונים למחלקת השיקום, ותיקים עולים כאחד, היו נכים כלליים, נכים שנפגעו בלידתם או ממחלות שונות מאוחר יותר. בקרב העולים שיעורם היה גדול אף יותר (97%). הימצאותם תקופה קצרה במעגל העבודה בארץ חשפה אותם אך כמעט לפגיעות בעבודה.

בחינת השוואת הליקויים שמהם סבלו העולים לליקויים שמהם סבלו הוותיקים מעלה שני הבדלים עיקריים: המחלות הפיסיות השונות (שיתוקים ומחלות)

אצל העולים יותר שכיחות מאשר אצל הוותיקים (85% לעומת 73%, בהתאמה). לעומת זאת מחלות נפש היו נפוצות יותר בקרב הנכים הוותיקים יותר מאשר בקרב העולים (12% לעומת 4%, בהתאמה).

סוג הליקוי שממנו סובל נכה וחומרנו קובעים את אחוז הנכות הרפואית. לקצבת נכות זכאי נכה כללי המוכר עקב ליקויו כבעל נכות רפואית 40% לפחות ונקבעה לו דרגת אי כושר השתכרות בת 50%. לפי הנתונים, בדומה לכלל הנכים, גם לעולים נקבעו בדרך כלל יותר מ-40% נכות רפואית. בקרב הפונים שנמצאו בעלי נכות רפואית בת 21% - 40%, שיעורם של העולים החדשים קטן משיעור הוותיקים (5% לעומת 11%, בהתאמה).

תכונות תעסוקתיות

לפי החוק, הטיפול השיקומי בנכים מתמקד בעיקר בשיקומם המקצועי-תעסוקתי. בניית תוח המידע הנוגע למצבם התעסוקתי של הפונים בולט, כצפוי, השיעור הגבוה של אלו שלא עבדו בעת הפנייה. מסתמן הבדל קטן בין אחוז אלה שלא עבדו מן העולים לבין האחוז המקביל מן הנכים הוותיקים, 91% לעומת 87%, בהתאמה. הבדל גדול יותר ביניהם מופיע כשמדובר בתקופת האבטלה. עולים היו מובטלים תקופה ממושכת (שנתיים ויותר) יחסית מהוותיקים: 47% לעומת 31%, בהתאמה.

לעומת זאת, בחינת עמדתם של הפונים באשר להשתלבות במעגל העבודה העלתה ששיעור המעוניינים לעבוד היה גדול בקרב העולים החדשים מעט יותר מאשר בקרב הוותיקים: 44% לעומת 40%, בהתאמה. בשנה האחרונה העולים אכן חיפשו עבודה בפועל יותר מן הוותיקים: 39% לעומת 27%, בהתאמה.

המידע אודות נכותם של הפונים, תכונותיהם הדמוגרפיות ומצבם התעסוקתי בעת הפנייה למחלקת השיקום משמש את עובדי השיקום להערכת הפוטנציאל השיקומי שלהם, לאבחונם ולקביעת מטרות טיפוליות למתאימים לשיקום.

אבחון הפונים

מרבית הפונים למחלקת השיקום הוערכו בעת הראיון הראשוני על ידי עובדי השיקום כמתאימים לטיפול. בקרב הוותיקים שיעורם היה מעט גדול יותר (86% לעומת 81%). עולים חדשים פנו למחלקת השיקום לצורך קבלת שיקום וגם חוות דעת לגבי כושר השתכרותם יחסית יותר מהוותיקים: 52% לעומת 32%, בהתאמה. הסיבות העיקריות לאי התאמה של כלל הפונים לטיפול שיקומי היו מצב בריאותם או גילם הגבוה.

לוח מס. 20: הפונים למחלקת השיקום, לפי מאפיינים שונים ולפי וותק בארץ (מספרים מוחלטים ואחוזים) ממוצע, 1992-1993

מאפייני הפונה	עולים	ותיקים
סך הכול	726	5,909
מספרים מוחלטים		
אחוזים	100.0	100.0
התאמה לטיפול*	81.3	85.8
מתאים		
לא מתאים	18.7	14.2
סיבת פניה	52.4	32.2
שיקום וכושר השתכרות		
שיקום בלבד	35.6	51.3
אחר	12.0	16.5
התעסוקתי	57.9	68.3
תחום הסיוע	29.4	20.3
הכספי		
אישי-אחר	7.1	5.9
המצופה		
אין ציפייה לסיוע	5.6	5.5

* יש לציין שלגבי כרבע מקרב העולים החדשים ומן הוותיקים פקודי השיקום טרם החליטו געת ביצוע ראיון האבחון הראשוני האם הם מתאימים. האחוזים חושבו רק לגבי הפונים שבעניינם כבר התקבלה החלטה. כמו כן לא כלול בניתוח מי שפנו רק לקבלת חוות דעת על כושר השתכרותו.

לעומת זאת, שיעורם של אלה שפנו לצורך שיקום כלבד היה גדול בקרב הוותקים יותר מאשר בקרב העולים החדשים: 51% לעומת 36%, בהתאמה. כמו-כן עולה, שאחוז הוותקים שציפו לסיוע במהלך שיקומם בתחום התעסוקתי גבוה מאחוז העולים החדשים: 68% לעומת 58%, בהתאמה. אחוז העולים החדשים המצפים לסיוע בתחום הכספי היה גדול יותר מאחוז הוותקים: 29% לעומת 20%, בהתאמה.

פניות לשיקום לפי סניף

בחינת הפריסה הגיאוגרפית של העולים החדשים מלמדת שהם מרוכזים יחסית יותר באיזור חיפה (כולל הקריות) (27%), ירושלים (11%) נתניה (10%) ורחובות (10%).

מבחינת התפרסות הסניפים מסתבר, שכמתצית העולים החדשים מרוכזים באיזור הצפון (מטכריה עד חדרה), כשליש באיזור המרכז (מנתניה עד רמת גן), והיתר באיזור הדרום, הכולל את באר שבע וירושלים.

גם הוותקים מרוכזים באיזור הצפון, אך בשיעור נמוך יחסית (46%), ואילו באיזור המרכז שיעורם גבוה יותר (37%).

קצבות זיקנה ושאיירים

החוק

מבוטחים לצורך קבלת קצבת זיקנה ושאיירים הם תושבי ישראל שמלאו להם 18 שנה, למעט מי שעלה ארצה בגיל 60 ויותר ולמעט אישה נשואה ואלמנה בת קצבה העובדת במשק ביתה. זכאי לקצבת זיקנה הוא כל מבוטח שהגיע לגיל המתאים גבר - לגיל 65 אישה - לגיל 60 - לפי מבחן הכנסות. גבר בן 70 ואישה בת 65 זכאים לקצבת זיקנה בלא תלות בהכנסות. לגמלת שאירים זכאים אלמן/ה וילדיו של תושב ישראל המבוטח כאמור לעיל. קצבת יחיד היא בת 16% מהשכר הממוצע לפי חוק, וקצבות זוג - 24% מהשכר הממוצע. התוספת לקצבת זיקנה בגין ילדים היא 5% מהשכר הממוצע, וזו משולמת עבור כל אחד משני הילדים הראשונים. מאז אוגוסט 1994 התוספת בגין ילדי שאירים היא 7.5% לכל ילד.

נוסף על הקצבה הבסיסית משולמות תוספת ותק ותוספת דחיית פרישה, כאשר מתמלאים התנאים המזכירים. כמו כן, תוספת השלמת הכנסה לפי חוק הבטחת הכנסה ניתנת למקבלי קצבה שאין להם הכנסה אחרת.

קצבת זיקנה מיוחדת

המוסד לביטוח לאומי משלם לקשישים ולשאיירים שאינם זכאים לקצבה על פי חוק הביטוח הלאומי, קצבאות הממומנות על ידי הממשלה. זכאים לגמלה זו מעוקחים עומכסח חחשקס הקבישנחוסלאעמותסשיארצה הקצבפעל המשו60נתולסס אהנס לשיעורי הקצבאות המשולמות לפי חוק, ובדרך כלל הזכאות מותנית במבחן הכנסות. הזכאות לגמלת זקנה מיוחדת ניתנת בגיל הזכאות לקצבה לפי חוק, דהיינו לגבר בן 65 לאישה בת 60.

תוספת השלמת הכנסה ניתנת למקבלי קצבה מיוחדת על פי מבחן הכנסות ולפי התנאים הנדרשים מכל תושב בחוק הבטחת הכנסה.

אפיוני המקבלים

המקבלים קצבות זיקנה ושאיירים מנו בספטמבר 1994 כ-540,000 איש. כ-440,000 מהם היו זכאים לקצבות זיקנה וכ-100,000 לקצבות שאירים.

כ-67,900 מהם עלו לאחר 1989. כ-5,000 היו זכאים לקצבה לפי חוק הביטוח הלאומי, והשאר - לקצבה שלא לפי חוק. בנוסף על כך הצטרפו למערכת מקבלי קצבות השאיירים כ-850 עולים שמקבלים קצבאות לפי חוק, ו-140 עולים שמקבלים קצבאות שלא לפי חוק. בפרק זה מושווים הוותיקים ועולים המקבלים קצבות זיקנה. עולה לצורך זה הוא מי שעלה לאחר 1989.

כמחצית מתשלומי המוסד המוענקים לעולים (49%) ניתנים כקצבות זיקנה ושאיירים. רוב רובם של העולים (95%) המקבלים קצבות אלה זכאים לקבל בנוסף גם תוספת השלמת הכנסה, היות שקצבת הזיקנה היא מקור ההכנסה היחיד שלהם. זאת - לעומת כ-20% מהוותיקים. לאור זאת, חלקם של העולים בכלל המקבלים גמלה להבטחת הכנסה הוא כ-35%, שיעור הגבוה פי שלושה וחצי מחלקה של העלייה החדשה בכלל האוכלוסייה.

לוח מס. 21 מראה כי מספר העולים מקבלי קצבת זיקנה ושאיירים גדל מ-10,950, בממוצע לחודש, ב-1990 ל-67,900 ב-1994, ושיעורם בכלל המקבלים קצבות זיקנה ושאיירים גדל מ-2.4% ל-12.3%, בהתאמה.

בנוסף לכך, למערכת מקבלי קצבות שאירים הצטרפו כ-850 עולים שמקבלים קצבות לפי חוק ועוד 140 מקבלי קצבות שלא לפי חוק.

לוח מס. 21: עולים המקבלים קצבת זקנה ושאיירים, לפי שנת תשלום ממוצע חודשי (מספרים מותלטים ואתוזים), 1990 - 1994

שנה	מקבלי קצבת זיקנה		
	סך הכול	עולים*	אחוז העולים מסך כל המקבלים קצבת זיקנה ושאיירים
1990	450,829	10,950	2.4
1991	481,288	32,060	6.7
1992	499,785	43,800	8.8
1993	517,749	57,600	11.1
**1994	540,000	67,900	12.6

* אומדן המקבלים קצבת זיקנה שלא לפי חוק.

** אומדן.

לוח מס. 22: מקבלי קצבת זקנה, לפי מין וותק בארץ, ממוצע חודשי, 1994

המין	סך הכל	ותיקים	עולים
סך הכל מספרים	429,128	361,324	67,874
אחוזים	100.0	100.0	100.0
גברים	48.6	50.4	38.6
נשים	51.4	40.6	61.4

כ-39% מהעולים הקשישים שעלו לאחר 1989 הם גברים וכ-61% נשים, ואילו בקרב מקבלי קצבות הזיקנה הותיקים כ-50% הם גברים.

בחינת המבנה הגילאי של העולים המקבלים קצבות זקנה מורה שכשליש מהם בגיל 75 ומעלה. יש הבדל ניכר בין גברים עולים לותיקים: 38% מן הגברים העולים הם בני 65-69, לעומת 27% מן הוותיקים. מאידך גיסא, יש יחסית פחות גברים עולים בגיל 75 ומעלה. כלומר, העולים הגברים הקשישים "צעירים" יחסית לוותיקים המקבלים קצבה. אצל הנשים המצב שונה: בעוד שבקרב הוותיקות יש 28% בנות 75 ומעלה בקרב העולות השיעור הוא 35%.

גם ההתפלגות לפי מין וגם לפי גיל מעידה על קבוצה גדולה יחסית של עולות "קשישות מאוד"; חלקן הגדול גם אלמנות. כ-85% מכלל המקבלים קצבת שאירים הן אלמנות/ים בלא ילדים תלויים, ומהעולים הזכאים לקצבת שאירים רק כ-60% אלמנות בלא ילדים תלויים.

לוח מס. 23: מקבלי קצבות זיקנה, לפי מין ולפי גיל (מספרים מוחלטים ואחוזים), 1994

הגיל	נשים				גברים			
	עולים		ותיקים		עולים		ותיקים	
	מספר אחוזים	מספר המקבלים	מספר אחוזים	מספר המקבלים	מספר אחוזים	מספר המקבלים	מספר אחוזים	מספר המקבלים
סך הכול	100.0	41,681	100.0	179,125	100.0	26,193	100.0	182,199
60 - 64	24.1	9,936	26.8	48,032	-	-	-	-
65 - 69	21.1	8,801	24.8	44,354	38.2	9,910	27.3	49,681
70 - 74	20.2	8,413	20.7	37,105	29.0	7,602	30.9	56,217
75 - 79	13.7	5,697	11.9	21,255	15.3	4,006	18.1	32,956
+ 80	21.2	8,834	15.8	28,379	17.8	4,675	23.8	43,345

לוח מס. 24: מקבלי קצבות זיקנה, לפי הרכב התלויים וותק בארץ
(מספרים מוחלטים ואחוזים), 1994

הרכב התלויים	סך הכול	ותיקים	עולים
סך הכול מספרים מוחלטים אחוזים	429,198 100.0	361,324 100.0	67,874 100.0
יחיד	75.9	77.5	64.9
תלוי 1	23.0	21.4	33.8
2 תלויים ויותר	1.2	1.2	1.4

גמלה להבטחת הכנסה

החוק

הגמלה להבטחת הכנסה מיועדת לאוכלוסייה בגיל העבודה, אשר הכנסתה (מעבודה או מגמלאות אחרות) אינה מספיקה לקיום מינימלי. אוכלוסיית מקבלי הגמלה מונה ארבע קבוצות עיקריות:

1. ראשי משפחות חד-הוריות, שבהן לפחות ילד אחד מתחת לגיל 7. קבוצה זו אינה חייבת במבחן תעסוקה.
2. אנשים החייבים במבחן תעסוקה באמצעות שירות התעסוקה. בקטיגוריה זו כלולים: אנשים אשר מיצו את זכאות לדמי אבטלה ושלא נמצאה להם תעסוקה; אנשים הנמצאים באבחון או בהכשרה מקצועית, ואנשים אשר לפי קביעת שירות התעסוקה אינם ניתנים להשמה בעבודה כלשהי בשל גילם או מסיבות סוציאליות. קבוצה זו מונה בעיקר מתמכרים ואנשים בגיל מכוגר (אישה מעל 55, וגבר מעל 60).
3. עובדים בשכר נמוך, הזקוקים להשלמת הכנסה כדי להתקיים ברמת המינימום הקבועה בחוק.
4. אחרים, כולל אסירים משוחררים וקטינים נטושים. למרות שרק אחד מכני הזוג במשפחה הוא המגיש תביעה, הזכאות לגמלה מותנית בכך שתנאי הזכאות מתקיימים גם בבן הזוג השני.

חוק הבטחת הכנסה קבע שני שיעורי גמלה: גמלה בשיעור רגיל וגמלה בשיעור מוגדל. גובה הגמלה ככל רמה נקבע לפי הרכב המשפחה. הגמלה ליחיד בשיעור רגיל היא 20% מהשכר הממוצע, ובשיעור המוגדל - 25% ממנו. השיעור המוגדל מיועד לאנשים אשר נמצאים במערכת הבטחת הכנסה יותר משנתיים. כשמדובר בעולים, תקופת הסתייעותם במשרד הקליטה נחשבת לשנת ותק במערכת הבטחת הכנסה.

באפריל 1992 נעשה תיקון חשוב בחוק, אשר עוגן בחוק משפחות חד-הוריות לפיו משפחות חד-הוריות הזכאיות לגמלה להבטחת הכנסה מקבלות שיעור מוגדל מיוחד מיד בראשית זכאותן, תוך השוואת זכויותיהן במלואן לאלה של אלמנות המקבלות קצבת שאירים.

עד מרץ 1992 תנאי נוסף לקבלת הגמלה היה תושבות בארץ במשך 24 חודשים. בחודש זה נכנסה לתוקף הוראת שעה, שקיצרה את תקופת האכשרה ל-12 חודשים. עד אז משרד הקליטה היה משלם לכל עולה זכאי דמי קיום לתקופה של עד שנתיים. כתוצאה מהוראת השעה בשנתיים וחצי האחרונות נקלטו במערכת הבטחת הכנסה אלפי משפחות נוספות של עולים. הלוחות הבאים מתייחסים הן למשפחות והן ליחידים בהתאם לנושא, כאשר קבוצת היחידים כוללת את בן הזוג של התובע.

מספר המקבלים

במשך השנתיים וחצי השנים האחרונות 50,900 משפחות עולים (כ-107,500 נפשות) קיבלו גמלת הבטחת הכנסה לפחות חודש אחד. לוח מס. 25 מציג את מספר משפחות העולים שקיבלו גמלה, בשנים 1992-1994, ואת חלקן היחסי בכלל מקבלי הגמלה. בחודש יולי 1994 חלקם של העולים היה 37%.

לוח מס. 25: משפחות בגיל העבודה המקבלות גמלה להבטחת הכנסה, לפי שנה (מספרים מוחלטים ואחוזים), 1992 - 1994

מספר המשפחות			שנה*
אחוז העולים מהמקבלים	עולים	סך הכל	
32.6	20,275	62,268	1992
34.8	23,418	67,325	1993
37.2	25,854	69,570	1994

* חודש יולי.

מגמות

מאז הצטרפותם המסיבית של העולים בחודשי מרץ-יולי 1992 לאוכלוסיית המקבלים גמלה להבטחת הכנסה, מספר משפחות העולים המקבלות גמלה זו לא גדל במאוד מדי חודש, מ-20,219 ביולי 1992 עד 25,850 ביולי 1994. כאותה התקופה חל שינוי בשיעור מקבלי השיעור המוגדל.

כאמור, לאחר שתי שנות שהייה במערכת זכאי אדם לגמלה המוגדלת. בעוד שביוולי 1992 67% מהעולים קיבלו גמלה בשיעור הרגיל, ביולי 1994 27% בלבד קיבלו גמלה בשיעור זה (ראה לוח מס. 26). זאת, לעומת 38% מן האוכלוסייה הוותיקה שקיבלו ב-1994 גמלה בשיעור הרגיל. חלקן של המשפחות החד-הוריות (לפי החוק) הוא הגדול ביותר - 37% מהמשפחות העולים מקבלות את השיעור המוגדל, לעומת 25% מן המשפחות הוותיקות.

לוח מס. 26: משפחות עולים שקיבלו גמלת הבטחת הכנסה, לפי שיעור הגמלה וותק בארץ (אתוזים), 1993 - 1994

רמת הגמלה			סך הכול		שנה*
מיוחד	מוגדל	רגיל	אתוזים	מספרים מוחלטים	
עולים					
24.6	8.3	67.1	100.0	20,219	1992
34.0	35.3	30.6	100.0	23,382	1993
37.4	35.7	26.9	100.0	25,854	1994
ותיקים					
24.9	26.7	38.4	100.0	43,716	1994

* חודש יולי.

לוח מס. 27 מציג את המשפחות שקיבלו גמלת הבטחת הכנסה ביולי 1994 לפי שנת העלייה והרכב המשפחה. הנתונים מורים, כי חלק גדול (66.6%) מן העולים נמצא בארץ מאז 1990 ו-1991. מכחינת הרכב המשפחה, ביולי 1994 המשפחות החד-הוריות היו הקבוצה הגדולה ביותר בכל המקבלים וכן גם "הוותיקות" ביותר. חלקן של המשפחות החד-הוריות גדל ככל ששנת העלייה מוקדמת יותר: כמחצית כל המשפחות במערכת כיום שעלו בשנת 1990, (45%) הן משפחות חד-הוריות. 95% מהעולים שהם משפחות חד-הוריות מקבלים את הגמלה המיוחדת.

לוח מס. 27: משפחות עולים שקיבלו גמלה להבטחת הכנסה, לפי שנת עלייה ולפי הרכב המשפחה (מספרים מוחלטים ואחוזים), יולי 1994

שנת עלייה				סך הכול	הרכב משפחה
1993	1992	1991	1990		
					סך הכול
3,007	5,615	10,347	6,880	25,854	מספרים
100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	אחוזים
47.2	38.1	30.3	35.4	35.3	יחידים
28.8	37.1	40.1	45.0	39.5	יחידים עם ילדים
14.1	11.4	10.4	10.6	11.1	זוגות
9.9	13.4	19.3	8.9	14.2	זוגות עם ילדים

בחנינת העילות לקבלת גמלה להבטחת הכנסה מעלה את השינויים שחלו באוכלוסיית המקבלים (ראה לוח מס. 2 בנספח). יש לזכור, שכל אחד מן המבוגרים ביחידת משפחה צריך לענות על כללי הזכאות. לכן מספר המבוגרים שיש להם עילות גדול יותר ממספר המשפחות. ביולי 1992 כמעט מחצית (43%)

מן העולים המבוגרים היו זכאים לגמלה בגלל העילה "חוסר תעסוקה". שיעור זה ירד במשך שנתיים באופן תלול ל-15% בלבד. אצל הוותיקים השיעור ב-1994 היה דומה לזה של העולים - 17%. לפי הנתונים, בעיית האבטלה פינתה את מקומה לבעיה חמורה יותר: ב-1994 יותר משליש מן העולים לא ניתנו להשמה בעבודה בגלל גילם המבוגר (22%), או מסיבות אחרות, כגון אי-התאמה לעבודה. מצד שני, תופעה מעודדת העולה מניתוח העילות לאורך זמן היא גידול שיעור העולים העובדים: ביולי 1992 שיעור זה היה 7% בלבד, ולאחר שנתיים 19%, לעומת 14% בקרב הוותיקים.

תופעות אלה אפיינו גברים ונשים כאחד, אך בהבדלים קטנים: מספר הגברים העולים לא השתנה כלל במשך השנתיים, ויריזה במספר חסרי התעסוקה היתה תלולה עוד יותר מאשר אצל נשים. עם זאת, יש להצביע על כך שיותר ממחצית (52%) הגברים שקיבלו הבטחת הכנסה ב-1994 אינם ניתנים להשמה (לא כולל מתמכרים). שיעור העולות העובדות היא כמעט כפול משיעור המקבלות הוותיקות (17% לעומת 9%). ייתכן, שאפשר לזקוף חלק מתופעה זו למבנה הגילים של שתי הקבוצות (ראה להלן).

אפיוני המקבלים

העולים המקבלים גמלת הבטחת הכנסה מבוגרים ומשכילים יותר מהוותיקים בארץ ומתגוררים לבד. כמו כן, יש בהם שיעור גבוה, יחסית של נשים.

ביולי 1994 43% מן העולים היו מעל גיל 50, לעומת 21% מהוותיקים (ראה לוח מס. 3 בנספח). 61% מהגברים העולים היו מעל גיל 50, ו-36% מהנשים. שיעורים אלה בקרב העולים לא השתנו בהרבה במשך השנתיים. בעוד שביוולי 1992 33% מתן המקבלים העולים היו גברים, שיעור זה ירד ב-1994 ל-27%,

ההרכב המשפחתי של העולים משקף במידת מה את מבנה הגיל שלהם. חלקן של משפחות חד-הוריות בקרב העולים גדל בשנתיים הנדונות מ-20% ל-31%, ושיעור המשפחות המונות שני הורים וילדים ירד באותה תקופה מ-29% ל-23% (ראה לוח מס. 4 בנספח). בהשוואה לאוכלוסיית המשפחות הוותיקות, בולט מאוד השיעור הגבוה של זוגות בלי ילדים - 15% ו-5%, בהתאמה. רוב

הגברים (74%) חיים עם בת זוג, ואילו אצל הנשים השיעור המקביל הוא 28% בלבד.

באשר לשינויים במצב המשפחתי של האוכלוסייה כמהלך שנתיים, שיעור הנשואים ירד מ-50% ל-41%, ושיעור הגרושים גדל מ-25% ל-36% (ראה לוח מס. 5 כנספח). מגמה זו חושפת אוכלוסייה שנעשתה בעייתית יותר מבחינה חברתית.

אצל העולים המקבלים את הגמלה בולטת מאוד רמת השכלה גבוהה (ראה לוח מס. 28): ל-27% היתה השכלה על תיכונית לעומת 3% מן הוותיקים. שיעור בעלי ההשכלה הגבוהה נתון בירידה מסוימת.

לוח מס. 28: יחידים שקיבלו גמלה להבטחת הכנסה, לפי רמת השכלה וותק בארץ (מספרים מוחלטים ואחוזים), 1992 - 1994*

רמת ההשכלה				סך הכול		שנת קבלת הגמלה*
גבוהה	תיכונית	יסודית	לא ידוע**	אחוזים	מספרים מוחלטים	
עולים						
29.0	26.9	7.9	36.2	100.0	26,829	1992
27.6	27.4	8.7	36.3	100.0	29,990	1993
26.8	29.3	9.1	34.9	100.0	32,438	1994
ותיקים						
2.9	42.9	36.4	17.8	100.0	58,712	1994

* חודש יולי.

** כולל ללא השכלה.

חוסר תעסוקה

מספר המקבלים גמלה להבטחת הכנסה בגין חוסר תעסוקה ירד בשנתיים הנדונות בכמעט 57%: מ-11,555 ביולי 1992 ל-4,958 ביולי 1994 (ראה לוח מס. 1 בנספח). אלה שנשארו במערכת הם המבוגרים יותר: ב-1992 שיעור המקבלים מעל גיל 40 היה 59%, וב-1994 - 68%. שיעור סך כל הגברים המקבלים בעילה זו ירד ב-71% מ-4,580 ל-1,330 ביולי 1994 72% מהמקבלים הגברים היו מעל גיל 40. גם מספר הנשים מקבלות הגמלה בגין חוסר תעסוקה פחת ב-48%. 67% מהמקבלות ב-1994 היו מעל גיל 40.

לוח מס. 29: יחידים שקיבלו גמלה להבטחת הכנסה, לפי מקור הכנסה נוסף וותק בארץ (מספרים מוחלטים ואחוזים) 1992 - 1994

שנת קבלת הגמלה	מקור ההכנסה*					סך כל המקבלים	
	מספרים	אחוזים	חסרי הכנסה	פנסיה	עבודה	גמלאות ביטוח לאומי	אחר
עולים							
1992	26,829	100.0	78.9	0.0	16.2	3.3	1.7
1993	29,990	100.0	61.0	0.0	32.0	5.0	2.0
1994	32,438	100.0	56.6	0.0	33.6	6.0	3.8
ותיקים	58,712	100.0	47.2	1.4	26.5	14.8	10.2

* חודש יולי.

מקורות הכנסה

לעולים שקיבלו גמלת הבטחת הכנסה היו באופן כללי ב-1994 מקורות הכנסה רבים יותר מאשר ב-1992 (ראה לוח מס. 29). בעוד שעם התחלת היכנסם למערכת לרוב רובם (79%) לא היתה הכנסה מלבד הגמלה להבטחת הכנסה, ב-1994 שיעור זה ירד ל-57%. בדומה, שיעור בעלי ההכנסה מעבודה הוכפל באותן שנים מ-16% ל-34%.

ג מ ל ת ס י ע ו ד

החוק

חוק ביטוח סיעוד מיועד לאוכלוסייה הקשישה המוגבלת מאוד כתפקוד היום-יומי (נשים בגיל 60 ויותר, וגברים בני 65 ויותר). הזכאות נקבעת על פי מבחן תלות, הנערך בבית הקשיש על ידי אחות נריאות הציבור. הקשישים הזכאים מקבלים שירותי סיעוד (בבית או במרכז יום), וזאת על פי החלטת ועדה מקומית המוגדרת כחוק. לגמלת הסיעוד שני שיעורים: 25% ו-37.5% מהשכר הממוצע, שהם שווי ערך לכ-10 ולכ-15 שעות טיפול אישי בשבוע, בהתאמה.

גמלת הסיעוד ניתנת רק לקשישים המתגוררים בקהילה, ולא במוסד סיעודי. לזכאים לגמלה ניתנים שירותי סיעוד, כאמור, מתוך סל שירותים הכולל עזרה של מטפלות בפעולות יום יומיות, השגחה, טיפול במרכז יום לקשישים, משדרי מצוקה, שירותי מכבסה, ארוחות ומוצרי ספיגה. הגמלה משולמת לחברה המספקת את שירותי הסיעוד, ולא לזכאי עצמו.

החוק תוקן בינואר 1993 כדי שעולים קשישים יוכלו להיות זכאים לגמלה זו מיד עם הגיעם ארצה, במקום לאחר תקופת אכשרה בת 12 חודש, כפי שהיה נהוג עד אז.

אפיוני המקבלים

לוח מס. 30 מראה את גידולו של מספר העולים המקבלים גמלת סיעוד. מספר זה גדל מ-2,500 בסוף 1992 לכ-5,750 בספטמבר 1994. בכלל אוכלוסיית המקבלים חלקם גדל מ-5.9% ל-10.8%.

לוח מס. 30: מקבלי גמלת סיעוד, לפי שנה וותק בארץ
(מספרים מוחלטים ואחוזים), 1992-1994

שנה	מספר המקבלים גמלת סיעוד		
	סך הכול	עולים	אחוז העולים מסך הכול
דצמבר 1992	41,978	2,493	5.9
דצמבר 1993	48,745	4,602	9.4
ספטמבר 1994	53,200	5,746	10.8

ההרכב הדמוגרפי של העולים המקבלים גמלת סיעוד שונה מזה של האוכלוסייה הוותיקה. אמנם שיעור הנשים בשתי הקבוצות דומה, כ-28% בכל אחת, אך העולים מבוגרים מהוותיקים, כפי שאפשר לראות בלוח מס. 31. במיוחד בולטת קבוצת הנשים העולות בנות ה-80 ויותר: כמחצית העולות היו בנות 80 ויותר, לעומת כ-38% מן המקבלות הוותיקות.

לוח מס. 31: מקבלי גמלת סיעוד, לפי מין, גיל וותק בארץ
(מספרים מוחלטים ואחוזים), ספטמבר 1994

המין	קבוצת גיל							סך הכול	
	מספרים מוחלטים	אחוזים	64-60	69-65	74-70	79-75	84-80	+85	גיל ממוצע
<u>עולים</u>									
סך הכול	5,746	100.0	4.0	12.5	15.9	17.6	25.0	24.9	78.4
גברים	1,586	100.0	0.0	15.6	18.1	18.0	24.9	23.5	
נשים	4,160	100.0	5.6	11.4	15.1	17.5	25.1	25.4	
<u>ותיקים</u>									
סך הכול	47,454	100.0	6.0	12.6	17.9	22.2	23.6	17.7	77.1
גברים	13,257	100.0	0.0	11.0	17.2	21.2	26.8	23.9	
נשים	34,197	100.0	8.3	13.2	18.2	22.6	22.4	15.3	

למרות גילם הגבוה יותר של העולים, לא היו הבדלים גדולים ביניהם לבין הוותיקים מבחינת רמת המוגבלות (ראה לוח מס. 32): 22% מהוותיקים קיבלו את הגמלה כשיעור הגבוה, לעומת 19% מן העולים. אמנם מספר העולים שהצטרפו לאוכלוסיית המקבלים קצבת סיעוד גדל, כאמור, אך נתינת העולים המקבלים קצבת סיעוד לפי שנת עליה מעלה, שאחוז העולים הזכאים לגמלה כשיעור הגבוה, לא גדל. דהיינו, שיעור העולים הקשישים המוגבלים ביותר נשאר יציב.

לוח מס. 32: מקבלי גמלת סיעוד, לפי שנת עלייה וותק בארץ (אחוזים), ספטמבר 1994

שיעור הגמלה		סך הכול		שנת עלייה
מוגדל	רגיל	אחוזים	מספרים	
עולים				
18.6	81.4	100.0	5,746	סך הכול
18.0	82.0	100.0	2,132	1990
18.6	81.4	100.0	2,063	1991
18.6	81.4	100.0	855	1992
20.1	79.9	100.0	696	1993
ותיקים				
סך הכל				
22.0	78.0	100.0	47,454	1994

מבחינת הרכב משק הבית של המקבלים גמלת סיעוד (ר' לוח מס. 33) בולט, שהעולים נוטים להתגורר בגפם או עם בן-זוג בלבד פחות מן הוותיקים, ורבים יותר נוטים לחלוק את משק הבית עם יחידה משפחתית אחרת, כגון בנים, אחים וכו'. 34% מן העולים המקבלים קצבת סיעוד גרים בגפם לעומת 45% מן הוותיקים. מאידך גיסא, 36% מן העולים גרים עם יחידה משפחתית

אחרת, לעומת 16% בלבד מן הוותיקים. 30% מן העולים ו-39% מן הוותיקים גרים עם בן-זוג.

לוח מס. 33: מקבלי גמלת סיעוד, לפי הרכב משק הבית וותק בארץ (מספרים מוחלטים ואחוזים), ספטמבר 1994

שיעור הגמלה	סך הכל		הרכב משק הבית		
	מספרים מוחלטים	אחוזים	גר לבד	עם בן זוג	אחר*
עולים	5,746	100.0	34.2	30.1	35.7
רגיל	4,677	100.0	34.4	31.0	34.6
מוגדל	1,069	100.0	32.9	26.4	40.7
ותיקים	47,454	100.0	45.0	39.0	16.0
רגיל	36,777	100.0	45.1	38.9	16.0
מוגדל	10,677	100.0	44.7	38.2	17.1

* כדרך כלל בני משפחה אחרים, כגון בנים, אחים וכו'.

מעניין במיוחד הוא השיעור הגבוה של העולים המוגבלים ביותר (מקבלי הגמלה בשיעור הגבוה) הגרים עם בני משפחה אחרים, (41%) לעומת 17% בלבד מן הוותיקים במצב תפקודי דומה.

דמי פגיעה בעבודה

החוק

דמי פגיעה בעבודה משולמים למי שנפגע תוך כדי עבודתו ובגללה, והוכר כתוצאה מכך כבלתי כשיר לעבוד בעבודתו או בעבודה מתאימה. התקופה, שבגינה משולמים דמי פגיעה, משתנה בהתאם למספר ימי אי הכושר, והיא מגיעה עד ל-182 יום לכל היותר.

כל עובד, שכיר או עצמאי, אשר נפגע בעבודה זכאי לגמלה, ואין החוק מתייב צבירה של תקופת אכשרה בטרם קרות התאונה. כלומר, לא היה צורך להתאים את חוק ביטוח נפגעי עבודה לעלייה המוגברת ולכניסת עולים חדשים למעגל העבודה. מטבע הדברים, בתחילתו של גל העלייה הנוכחי מספר העולים שהשתלבו בעבודה וגם נפגעו בה היה קטן ביותר.

אפיוני המקבלים

נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה מורים, כי בשנת 1993 חלקם של העולים בכלל האוכלוסייה היה כ-9.5%. חלקם של העולים בגיל העבודה בכלל התושבים בגיל העבודה היה כ-9.5%. חלקם של העולים השייכים לכוח העבודה האזרחי היה כ-10%, וכמועסקים כ-8.9%. נתון זה הוא הכסיס להשוואת העולים המקבלים דמי הפגיעה. בשנת 1993 מספר כל המקבלים דמי פגיעה היה 80,053, ואילו מספר העולים שקיבלו דמי פגיעה היה 7,047, כלומר 8.8% מכלל המקבלים.

לאור זאת ניתן לומר, כי שיעור היפגעותם של העולים החדשים בעבודה דומה לשיעור היפגעות הוותיקים, וזאת בהתחשב גם בחלקם בכלל המועסקים. בהתייחס לנתונים הדמוגרפיים של העולים מסתבר, שאחוז הגברים מהעולים הנפגעים גבוה מעט מזה של הגברים הוותיקים הנפגעים. כ-81.6% מהאוכלוסייה הוותיקה שנפגעה בעבודה בשנת 1993 הם גברים, לעומת כ-83.4% מהעולים.

לוח מס. 34: מקבלי דמי פגיעה בעבודה, לפי גיל ומין (מספרים מוחלטים ואחוזים), 1993

ג י ל	ס ד ה כ ו ל			ג ב ר י מ			נ ש י מ		
	ס ד ה כ ו ל	ו ת י ק י מ	ע ו ל י מ	ס ד ה כ ו ל	ו ת י ק י מ	ע ו ל י מ	ס ד ה כ ו ל	ו ת י ק י מ	ע ו ל י מ
סך הכל מספרים מוחלטים אחוזים	80,053	73,006	7,047	65,439	59,564	5,875	14,614	13,442	1,172
	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
עד 34	41.5	42.1	35.9	44.1	44.9	35.9	30.0	29.5	35.8
35-59	51.9	50.9	61.7	49.5	48.3	61.7	62.4	62.4	61.9
+60	6.6	7.0	5.2	6.4	6.8	5.2	7.6	8.1	2.4

כמו כן העולים היו צעירים, יחסית, יותר מהוותיקים. כ-42% ממקבלי דמי הפגיעה הוותיקים היו צעירים עד גיל 34, לעומת כ-36% מהעולים בגיל זה. גילם של כ-7% מהוותיקים הוא 60 ויותר, לעומת כ-2.5% בני גיל זה מהעולים. עם קבוצת גיל הביניים, גילאי 35-60, נמנים כ-50% ממקבלי דמי הפגיעה הוותיקים, לעומת כ-61% מהמקבלים העולים.

בחינת משך תקופת אי הכושר מלמדת, כי כ-51% מהוותיקים המקבלים דמי פגיעה חוזרים לעבודתם לאחר עד 14 ימים, לעומת כ-58% מהעולים. רק כ-4.4% מהעולים מקבלים דמי פגיעה עבור תקופה העולה על 4 תודשים, לעומת כ-5.6% מהוותיקים.

לוח מס. 35: מקבלי דמי פגיעה בעבודה, לפי מספר ימי אי הכושר
והותק בארץ (מספרים מוחלטים ואחוזים), 1993

מספר ימי אי הכושר	סך הכול	ותיקים	עולים
סך הכול מספרים מוחלטים	80,053	73,006	7,047
אחוזים	100.0	100.0	100.0
עד 14	52.0	51.4	58.9
15-30	22.3	22.5	20.1
31-60	12.8	13.0	10.9
61-90	4.8	4.9	3.4
91-120	2.6	2.6	2.3
121-181	3.6	3.7	2.8
182	1.9	1.9	1.6

סוגיה נוספת הראויה לבחינה היא שיעור העולים באוכלוסייה בהשוואה לשיעורם בקרב המקבלים דמי פגיעה לפי שנת העלייה ארצה.

לוח מס. 36: מקבלי דמי פגיעה בעבודה, לפי שנת עלייה
(מספרים מוחלטים ואחוזים), 1993-1990

עולים ונפגעים	שנת עלייה			
	1993	1992	1991	1990
סך כל העולים				סך הכול
מספרים מוחלטים	66,145	65,093	147,839	185,227
אחוזים	14.2	14.0	31.8	39.9
מקבלים דמי פגיעה				
מספרים מוחלטים	190	893	2,504	3,132
אחוזים	2.8	13.3	37.3	46.6

הסבר אפשרי לנתונים אלה הוא ריבוי יחסי של תאונות קלות, ובמקביל מיעוט יחסי של היעדרויות ממושכות. הסבר אפשרי נוסף הוא שהעולים חוששים לאבד את מקום עבודתם, נמנעים מהיעדרות ממושכת ומזדרזים ככל האפשר לשוב לעבודה.

מלוח מס. 36 אפשר ללמוד, כי ככל שוותק העולים בארץ גדול יותר, כך גדל חלקם היחסי של העולים במקבלי דמי פגיעה. מאחר שהסיכוי לקבלת דמי פגיעה מורכב הן מהסיכוי למצוא עבודה והן מהסיכון להיפגע, אין תימה בדבר.

כפי שהוזכר, כ-8.8% ממקבלי דמי הפגיעה הם עולים. בחינת התפלגות מקבלי דמי הפגיעה, העולים והוותיקים, לפי הענף הכלכלי מראה כי בענף החרושת חלקם של העולים במקבלי דמי הפגיעה מגיע לכ-13.8%, ובענף הבנייה לכ-12%. לעומת זאת, בענף החשמל חלקם הוא כ-3.5% בלבד, ובתעבורה וקשר - 4.4%.

במסגרת ענף נפגעי עבודה משולמות גם גמלאות נכות ותלויים למי שהפך נכה עקב תאונת עבודה ולשאייריהם של מבוטחים, שהפגיעה בעבודה גרמה למותם. בדצמבר 1993 שילם המוסד כ-20,000 גמלאות נכות (צמיתה וזמנית) ותלויים. באותו חודש שולמו כ-240 גמלאות כאלה לעולים, (כלומר כ-1.2% בלבד). שיעור נמוך מאוד זה אינו מפתיע, מכיוון שגמלאות אלה משולמות לאורך זמן, והיום רשומים במערכת גם כאלה שנפגעו בשנת 1954.

חלקם של כלל נפגעי העבודה (נכים ותלויים), אשר שנת פגיעתם היא 1990 ואילך, הוא כ-18% מכלל המקבליים. חלקם של העולים בקבוצה זו הוא כ-7.7%.

נספח לוחות

לוח 1: עולות המקבלות דמי מזונות, לפי שנת קבלת התשלום ולפי שנת עלייה, 1990 - 1994 (ממוצע חודשי)

שנת עלייה					סך הכול		שנת תשלום
1994	1993	1992	1991	1990	אחוז מסך הכול	מספרים	
-	-	-	-	13	0.1	13	1990
-	-	-	1	42	0.3	43	1991
-	-	2	82	238	2.2	322	1992
-	2	43	300	506	5.6	851	1993
1	13	109	475	614	7.7	1,212	1994

לוח 2: מקבלות דמי מזונות, לפי גיל, 1994

עולות חדשות		כל המקבלות דמי מזונות		ג י ל
אחוזים	מספרים	אחוזים	מספרים	
100.0	1,212	100.0	15,773	סך הכול
10.2	124	5.7	898	עד 24
17.2	208	16.1	2,537	29-25
25.2	306	24.0	3,787	34-30
23.0	279	24.1	3,806	39-35
15.5	188	17.7	2,793	44-40
7.6	92	8.3	1,317	49-45
1.2	15	4.0	635	+50
-	34.2	-	35.8	גיל ממוצע

לוח 3: מקבלות דמי מזונות, לפי מצב משפחתי, 1994

עולות חדשות		כל המקבלות דמי מזונות		מצב משפחתי
אחוזים	מספרים	אחוזים	מספרים	
100.0	1,212	100.0	15,773	סך הכול
23.6	286	31.1	4,908	נשואה לחייב
72.2	875	57.0	8,988	גרושה
2.5	30	8.3	1,315	נשואה שנית
1.8	21	3.6	562	אחר

לוח 4: מקבלות דמי מזונות, לפי מספר ילדים, 1994

עולות חדשות		כל המקבלות דמי מזונות		מספר ילדים
אחוזים	מספרים	אחוזים	מספרים	
100.0	1,212	100.0	15,773	סך הכול
0.1	1	0.7	106	0
66.0	800	37.4	5,898	1
27.0	327	35.2	5,554	2
5.0	60	16.8	2,656	3
1.9	24	9.9	1,559	+4
-	1.44	-	2.03	מספר ילדים ממוצע

לוח 5: מקבלות דמי מזונות, לפי סוג תשלום, 1994

עולות חדשות				כל המקבלות דמי מזונות				סוג תשלום
תשלום ממוצע		מספר המקבלות		תשלום ממוצע		מספר המקבלות		
אחוז מהשכר הממוצע במשק	ש"ח	אחוזים	מספרים	אחוזים מהשכר הממוצע במשק	ש"ח	אחוזים	מספרים	
17.2	511	100.0	1,212	20.3	720	100.0	15,773	סך הכול
16.2	575	79.7	966	18.8	667	76.9	12,135	פסק דין
40.3	1,428	3.7	45	39.9	1,414	6.7	1,061	תקנות
17.0	604	16.6	201	19.2	682	16.3	2,577	תקנות בהפחתה

לוח 6: מקבלות דמי מזונות, לפי מצב תעסוקה, 1994

עולות חדשות		כל המקבלות דמי מזונות		השתייכות לכות העבודה
אחוזים	מספרים	אחוזים	מספרים	
100.0	1,212	100.0	15,773	סך הכול
46.4	562	40.0	6,314	עובדות
53.6	650	60.0	9,459	לא עובדות

לוח 1: גברים ונשים המקבלים דמי אנטלה, לפי שנת עליה ושנת אנטלה, (אתוזים) (ממוצע חודשי), 1994-1990

שנת עלייה (אתוזים)					שנת אנטלה	סך הכול (מספרים)
1994	1993	1992	1991	1990		
<u>סך הכול</u>						
-	-	-	-	100.0	42	1990
-	-	-	6.8	93.2	2,828	1991
-	-	1.3	38.7	60.0	14,322	1992
-	0.2	7.6	45.6	46.6	14,132	1993
-	2.2	16.1	40.3	41.4	13,364	1994
<u>גברים</u>						
-	-	-	-	100.0	30	1990
-	-	-	8.5	91.4	1,779	1991
-	-	1.8	43.1	55.1	8,111	1992
-	0.2	8.9	46.7	44.2	6,903	1993
-	3.2	17.8	40.0	39.0	6,333	1994
<u>נשים</u>						
-	-	-	-	100.0	12	1990
-	-	-	3.9	96.1	1,049	1991
-	-	0.6	32.9	66.5	6,211	1992
-	0.2	6.4	44.5	48.9	7,229	1993
-	1.4	14.6	40.6	43.4	7,031	1994

לוח 2: מקבלי דמי אבטלה, לפי גיל, מין ושנת אבטלה (אחוזים)
(ממוצע חודשי), 1994-1990

גיל ממוצע	ג י ל							שנת אבטלה	
	+50	49-45	44-40	39-35	34-30	29-25	עד 24		
<u>ס ד ה כ ו ל</u>									
38.0	15.7	8.3	13.3	16.1	25.3	17.5	3.8	42	1990
41.3	26.6	10.6	15.1	15.8	16.4	11.0	4.5	2,828	1991
40.6	22.6	13.6	14.7	15.9	15.9	11.4	5.9	14,322	1992
40.7	20.6	16.0	14.9	16.8	15.7	11.6	4.4	14,132	1993
41.4	21.3	17.6	16.0	16.3	14.2	10.5	4.0	13,364	1994
<u>ג ב ר י ם</u>									
38.8	16.7	7.1	15.9	18.1	24.7	14.8	2.7	30	1990
42.3	29.6	10.2	14.7	15.7	15.9	10.2	3.8	1,779	1991
41.7	26.6	13.5	13.8	14.8	14.9	10.8	5.6	8,111	1992
42.2	26.2	15.9	14.0	15.7	14.5	10.6	3.2	6,903	1993
42.9	26.6	17.1	15.3	15.5	13.0	9.7	2.8	6,333	1994
<u>נ ש י ם</u>									
36.2	13.6	11.5	6.5	10.8	26.6	24.5	6.5	12	1990
39.7	21.5	11.4	15.8	16.1	17.4	12.3	5.6	1,049	1991
39.2	17.4	13.6	15.9	17.4	17.3	12.1	6.3	6,211	1992
39.3	15.3	16.2	15.9	17.8	16.8	12.5	5.5	7,229	1993
40.0	16.5	18.0	16.7	17.0	15.3	11.3	5.2	7,031	1994

לוח 3: מקבלי דמי אבטלה, לפי מין ומצב משפחתי (אתוזים)
(ממוצע חודשי), 1990 - 1994

נ ש ו י		ב ו ד ד		סך הכול (מספרים)	שנת אבטלה
עם ילדים	בלי ילדים	עם ילדים	בלי ילדים		
<u>סך הכול</u>					
45.5	36.4	-	18.1	42	1990
49.2	31.0	1.3	18.5	2,828	1991
51.7	27.8	1.1	19.4	14,322	1992
56.1	24.4	0.9	18.6	14,132	1993
56.5	24.2	1.2	18.0	13,364	1994
<u>גברים</u>					
47.1	38.2	-	14.7	30	1990
49.7	32.3	0.4	17.6	1,779	1991
50.4	29.2	0.3	20.1	8,111	1992
53.3	25.6	0.3	20.8	6,903	1993
54.0	24.6	0.5	20.7	6,333	1994
<u>נשים</u>					
40.0	30.0	-	30.0	12	1990
48.4	28.8	2.6	20.1	1,049	1991
53.9	25.5	2.4	18.2	6,211	1992
59.1	23.1	1.6	16.2	7,229	1993
58.7	23.9	1.9	15.5	7,031	1994

לוח 4: עולים המקבלים דמי אבטלה, לפי שנת אבטלה ולפי סוג מובטל (ממוצע חודשי) 1994-1990

רגילים			אקדמאים			סך הכול			שנת אבטלה
לא בהכשרה מקצועית	בהכשרה מקצועית	סך הכול	לא בהכשרה מקצועית	בהכשרה מקצועית	סך הכול	לא בהכשרה מקצועית	בהכשרה מקצועית	סך הכול	
<u>סך הכול</u>									
21	5	26	12	4	16	32	10	42	1990
1,388	222	1,610	967	251	1,218	2,355	473	2,828	1991
6,100	1,741	7,841	4,800	1,681	6,480	10,901	3,421	14,322	1992
5,603	1,806	7,409	5,045	1,678	6,723	10,648	3,484	14,132	1993
5,633	1,500	7,133	5,062	1,169	6,231	10,695	2,669	13,364	1994
<u>גברים</u>									
14	4	18	8	4	12	22	8	30	1990
815	156	971	637	171	808	1,452	327	1,779	1991
3,272	1,254	4,526	2,632	953	3,585	6,905	1,206	8,111	1992
2,650	985	3,635	2,439	829	3,268	5,088	1,815	6,903	1993
2,581	869	3,450	2,344	539	2,883	4,925	1,408	6,333	1994
<u>נשים</u>									
7	1	8	4	-	4	10	2	12	1990
573	66	639	330	80	410	903	146	1,049	1991
2,828	487	3,315	2,168	728	2,896	4,996	1,215	6,211	1992
2,953	821	3,774	2,606	849	3,455	5,560	1,669	7,229	1993
3,052	631	3,683	2,718	630	3,348	5,770	1,261	7,031	1994

לוח 5: השכר ערב האבטלה ודמי אבטלה של עולים המקבלים דמי אבטלה (ממוצע חודשי)
1994-1990

דמי אבטלה ממוצעים ליום כאחוז מהשכר היומי הממוצע	שכר יומי ממוצע כאחוז מהשכר היומי הממוצע במשק	גובה השכר ליום כאחוז מהשכר היומי הממוצע						סך הכול	שנת אבטלה
		מעל השכר הממוצע	מ 2/3 עד מלוא השכר	מ 1/2 עד 2/3	מ-1/3 עד 1/2	מ 1/4 עד 1/3	עד 1/4 מהשכר הממוצע		
<u>ס ד ה כ ו ל</u>									
45.5	67.0	5.9	36.0	37.0	14.3	6.0	0.8	42	1990
44.8	55.0	2.4	17.6	32.7	39.0	5.9	2.4	2,828	1991
42.9	50.6	2.2	16.1	27.1	38.7	6.7	9.2	14,322	1992
40.0	51.2	2.6	17.1	26.9	39.4	7.9	6.1	14,132	1993
40.1	53.0	3.0	16.9	28.2	40.0	6.4	5.5	13,364	1994
<u>ג ב ר י ם</u>									
48.8	72.9	7.7	42.9	38.7	8.5	2.2	-	30	1990
48.5	60.5	3.2	24.3	40.0	29.9	2.2	0.4	1,779	1991
46.3	56.1	3.2	24.1	34.0	28.1	1.8	8.8	8,111	1992
45.6	53.4	4.2	29.0	35.5	28.4	1.9	1.1	6,903	1993
46.1	63.4	5.4	29.7	37.6	24.4	1.2	1.7	6,333	1994
<u>ג ש י ם</u>									
37.1	51.3	1.4	18.0	32.4	29.5	15.8	2.9	12	1990
38.6	45.6	1.1	6.2	20.2	54.4	12.3	5.8	1,049	1991
38.7	43.5	0.8	5.7	18.0	52.4	13.1	10.0	6,211	1992
34.6	43.2	1.1	5.7	18.7	50.0	13.6	10.9	7,229	1994
34.6	43.7	0.8	5.3	19.7	54.0	11.1	9.0	7,031	1994

לוח 6: משך תשלום דמי האבטלה לעולים, לפי שנת התחלת האבטלה (אחוזים)
(ממוצע חודשי) 1993-1990

מספר ימי תשלום בממוצע	משך תשלום						סך הכול	שנת התחלת האבטלה
	+126	125-100	100-76	75-51	50-26	עד 25		
<u>סך הכול</u>								
117	47.7	8.6	9.4	9.6	11.8	12.9	100.0	1990
136	63.6	7.3	7.1	6.6	7.8	7.6	100.0	1991
142	66.1	7.6	7.4	6.3	7.1	5.5	100.0	1992
135	61.6	6.9	7.2	8.1	8.9	7.3	100.0	1993
<u>מזה: לא היו בהכשרה מקצועית</u>								
92	37.9	10.6	10.4	11.0	14.0	16.1	100.0	1990
114	57.4	7.8	8.0	7.8	9.3	9.7	100.0	1991
116	58.1	8.9	8.9	8.0	9.0	7.1	100.0	1992
119	56.5	7.6	7.9	9.3	10.3	8.4	100.0	1993

ג. קצבת נכות

לוח מס. 1: עולים המקבלים קצבת נכות, לפי סניף ולפי שנת עליה*
(מספרים) 1994

עד נובמבר 1994	1993	1992	1991	1990	סך הכל	סניף
25	87	86	192	209	599	סך הכל
-	2	1	6	2	11	טבריה
2	-	3	4	10	19	עפולה
-	1	1	1	6	9	נצרת
-	2	2	8	12	24	נהריה
1	4	2	9	11	27	קריות
6	6	5	7	17	42	חיפה
-	2	4	8	5	19	חדרה
2	8	3	16	14	43	נתניה
-	-	4	5	7	16	כפר-סבא
1	3	3	7	8	22	פתח-תקוה
4	3	8	9	21	45	רמלה
3	17	12	40	29	101	רחובות
2	5	5	8	14	34	תל-אביב
2	13	10	14	18	57	יפו
-	6	3	10	8	27	רמת-גן
2	7	7	14	13	43	ירושלים
-	8	13	25	14	60	באר-שבע

* מקבלים בחודש דצמבר בכל שנה.

ד. שיקום נכים

לוח מס. 1: פניות למחלקת השיקום, לפי מאפיינים דמוגרפיים נבחרים וותק כארץ (מספרים מוחלטים ואחוזים), ממוצע 1992 - 1993

ותקים	עולים	מאפיינים דמוגרפיים	
5,909	726	מספרים	סך הכול
100.0	100.0	אחוזים	
68.7	70.5	גברים	מין
31.3	29.5	נשים	
19.7	7.8	עד 25	גיל
26.1	22.2	26-40	
23.3	28.4	41-50	
30.9	41.6	+51	
52.8	-	ישראל	מוצא
23.4	13.6	אסיה-אפריקה	
20.6	82.3	מזרח אירופה	
3.2	3.8	מערב אירופה	
7.5	7.4	0	השכלה
4.7	1.9	1-4	(מספר שנות לימוד)
22.2	9.9	5-8	
47.2	30.7	9-12	
18.4	50.1	+13	
29.0	17.8	רווק	מצב משפחתי
58.8	61.5	נשוי	
8.4	14.8	גרוש	
3.8	5.9	אחר	

לוח מס. 2: פניות למחלקת השיקום, לפי תכונות הנכות (אחוזים)
 ממוצע 1992-1993

ותיקים	עולים	תכונות הנכות	
5,909	726	מספרים מוחלטים	סך הכול
100.0	100.0	אחוזים	
89.3	96.7	נכה כללי	סוג נכות
9.9	3.2	נפגע עבודה	
0.8	0.1	נפגע ספר ואיבה	
19.0	27.0	שיתוקים ופגיעות גפיים	סוג ליקוי
53.9	58.4	מחלות שונות	
6.5	4.0	פיגור שכלי	
11.6	3.6	נפשי	
9.0	7.0	אחר	
2.4	1.0	1%-20%	אחוז נכות רפואית
11.0	5.2	21%-40%	
54.5	56.9	41%-60%	
20.5	23.3	61%-80%	
11.6	13.6	+81%	
7.3	3.2	פחות מ-50%	דרגת אי-כושר
17.1	8.3	60%-75%	השתכרות
8.3	3.8	100%	
67.3	84.7	טרם נקבע	

לוח מס. 3: פניות למחלקת השיקום, ותיקים ועולים חדשים, לפי תכונות תעסוקתיות (אחוזים), ממוצע 1992-1993

ותיקים	עולים	תכונות תעסוקתיות	
5,909	726	מספרים מוחלטים	סך הכול
100.0	100.0	אחוזים	
86.7	90.5	לא עובד	עבודה בעת הפנייה
13.3	9.5	עובד	
39.8	44.4	מעוניין	האם מעוניין לעבוד
49.0	48.4	לא מעוניין	
11.2	7.2	אחר	
72.8	61.1	לא חיפש	חיפוש עבודה בשנה
27.2	38.9	כן חיפש	האחרונה
16.5	11.5	לא עבד מעולם	משך הזמן מחוץ
5.5	4.7	פחות מ-4 חודשים	למעגל העבודה
22.2	13.6	4-12 חודשים	
24.3	23.1	שנה עד שנתיים	
31.5	47.2	שנתיים ויותר	

לוח 1: מקבלי קצבות זיקנה, לפי מצב משפחתי ולפי מספר תלויים (מספרים מוחלטים), 1994

מספר התלויים				סך הכול	מצב משפחתי
3 תלויים ויותר	2 תלויים	תלוי 1	יחיד		
סך הכל					
1,968	3,295	100,699	333,077	439,039	סך הכל
1,929	3,048	99,397	154,526	258,900	נשוי
27	153	878	135,665	136,723	אלמן
10	79	325	26,491	26,905	גרוש
--	--	--	13,346	13,346	רווק
2	15	99	3,049	3,165	נפרד
מזה: עולים חדשים					
544	373	22,923	44,034	67,874	סך הכל
542	302	22,631	1,055	24,530	נשוי
--	44	205	33,492	33,741	אלמן
1	26	74	6,811	6,912	גרוש
--	--	8	2,528	2,356	רווק
1	1	5	148	155	נפרד

לוח 2: מקבלי קצבת זיקנה, לפי גיל ולפי סוג קצבה, (מספרים) 1994

גיל		נשים				גברים				סה"כ			גיל
		לא לפי חוק	קצבת זיקנה לפי חוק	סה"כ	לא לפי חוק	קצבת זיקנה לפי חוק	סה"כ	לא לפי חוק	קצבת זיקנה לפי חוק	סה"כ			
46,435	179,125	225,560	31,297	182,199	213,496	77,732	361,324	439,056	סה"כ	64 - 60			
5,220	48,032	53,252	--	--	--	5,220	48,032	53,252	סה"כ	69 - 65			
9,529	44,354	53,883	10,389	49,681	60,070	19,918	94,035	113,953	סה"כ	74 - 70			
9,738	37,105	46,843	8,605	56,217	64,822	18,343	93,322	111,665	סה"כ	79 - 75			
7,432	21,255	28,687	5,003	32,956	37,959	12,435	54,211	66,646	סה"כ	+80			
14,516	28,379	42,895	7,300	43,345	50,645	21,816	71,724	93,540	סה"כ				
מזה: עולים חדשים													
36,068	5,613	41,681	28,189	4	26,193	62,257	5,617	67,874	סה"כ	64 - 60			
4,323	5,613	9,936	-	-	-	4,323	5,613	9,936	סה"כ	69 - 65			
8,801	-	8,801	9,908	2	9,910	18,709	2	18,711	סה"כ	74 - 70			
8,413	-	8,413	7,600	2	7,602	16,013	2	16,015	סה"כ	79 - 75			
5,697	-	5,697	4,006	-	4,006	9,703	-	9,703	סה"כ	+80			
8,834	-	8,834	4,675	-	4,675	13,509	-	13,509	סה"כ				

לוח 1: העולים (יחידים) המקבלים גמלה להנטחת הכנסה בגין חוסר תעסוקה, לפי גיל ולפי מועד תשלום (אחוזים), 1994-1992

קבוצת גיל					סך הכול		מועד תשלום
+51	50-41	40-31	30-21	עד 20	אחוזים	מספרים	
<u>ס ד ה כ ו ל</u>							
30	29	23	14	4	100	11,555	1992 יולי
29	30	22	14	5	100	13,630	אוקטובר
33	31	22	11	3	100	10,157	1993 ינואר
33	34	20	10	2	100	9,456	אפריל
34	34	20	9	3	100	7,388	יולי
33	35	19	9	3	100	7,541	אוקטובר
32	37	19	9	3	100	7,122	1994 ינואר
28	43	19	8	2	100	5,818	אפריל
24	44	21	9	2	100	4,958	יולי
<u>ג ב ר י ם</u>							
36	25	23	13	4	100	4,579	1992 יולי
36	25	22	13	4	100	5,501	אוקטובר
45	23	20	10	3	100	3,664	1993 ינואר
48	23	18	10	2	100	2,646	אפריל
53	23	15	8	1	100	2,189	יולי
53	23	14	8	2	100	2,261	אוקטובר
50	24	16	8	3	100	4,944	1994 ינואר
49	28	14	8	2	100	4,114	אפריל
44	28	16	8	2	100	1,327	יולי
<u>נ ש י ם</u>							
26	32	23	15	5	100	6,976	1992 יולי
25	33	23	14	6	100	8,129	אוקטובר
26	36	23	11	4	100	6,493	1993 ינואר
26	39	22	11	3	100	5,761	אפריל
26	39	21	10	3	100	5,199	יולי
24	41	21	10	4	100	5,280	אוקטובר
24	43	21	10	3	100	5,280	1994 ינואר
20	49	22	8	2	100	4,944	אפריל
17	50	22	10	2	100	3,631	יולי

לוח 2: מקבלי גמלה להבטחת הכנסה (יחידים), לפי עילת הזכאות ולפי מועד תשלום
1994-1992

עילת הזכאות של מקבל הגמלה ושל בן זוגו							סך כל מקבלי הגמלה		מועד תשלום		
אחר**	אם לילדים	שכר נמוך	לא ניתן להשמה			באבחון מקצועי	בהכשרה מקצועית	חוסר תעסוקה		אחוזים	מספרים
			מתמכר	אחר	מבוגר						
<u>ס ד ה כ ו ל</u>											
4	17	7	18	6	0	2	3	43	100	26,829	<u>עולים</u> 1992
2	21	17	19	11	0	1	4	25	100	29,990	1993
3	21	19	22	17	0	1	2	15	100	32,438	1994
5	29	14	6	20	6	2	1	17	100	58,712	<u>ותיקים</u> 1994
<u>ג ב ר י ם</u>											
5	0	8	18	9	0	3	5	51	100	8,932	<u>עולים</u> 1992
3	0	24	21	18	0	2	7	25	100	8,607	1993
3	0	24	23	29	1	2	3	15	100	8,904	1994
5	0	22	6	28	15	4	2	18	100	21,799	<u>ותיקים</u> 1994
<u>נ ש י ם</u>											
4	25	6	18	4	0	1	2	39	100	17,897	<u>עולים</u> 1992
2	30	14	18	8	0	1	3	24	100	21,383	1993
2	30	17	21	12	0	1	1	15	100	23,534	1994
4	47	9	5	16	1	1	1	16	100	36,913	<u>ותיקים</u> 1994

* בחודשי יולי.
** כולל אסירים משוחררים, חולים, אבות לילדים וכו'.

לוח 3: מקבלי גמלה להבטחת הכנסה (יחידים), לפי גיל ולפי מועד תשלום (אחוזים), 1992-1994*

קבוצת גיל						סך הכל		מועד תשלום
+61	60-51	50-41	40-31	30-21	עד 20	אחוזים	מספרים	
<u>סך הכל</u>								
7	32	21	22	14	3	100	26,829	<u>עולים</u> 1992
8	33	22	22	13	2	100	29,990	1993
8	35	23	21	12	1	100	32,438	1994
4	17	22	32	22	2	100	58,712	<u>נתיקים</u>
<u>גברים</u>								
20	28	20	18	11	3	100	8,932	<u>עולים</u> 1992
26	31	17	15	9	2	100	8,607	1993
29	32	17	13	7	2	100	8,904	1994
10	19	21	32	16	2	100	21,799	<u>נתיקים</u>
<u>נשים</u>								
-	33	22	24	16	3	100	17,897	<u>עולים</u> 1992
-	34	24	24	15	2	100	21,383	1993
-	36	25	24	14	1	100	23,534	1994
-	16	23	31	26	3	100	36,913	<u>נתיקים</u>

* חודשי יולי.

לוח 4: מקבלי גמלה להבטחת הכנסה (יחידים), לפי הרכב משפחתי ולפי מועד קבלת הגמלה (אחוזים), 1992-1994*

הרכב משפחה				סך הכול		מועד קבלת הגמלה
זוג וילדים	זוג	יחיד וילדים	יחיד	אחוזים	מספרים	
<u>סך הכל</u>						
29	20	20	31	100	26,829	<u>עולים</u> 1992
26	18	28	28	100	29,990	1993
23	18	31	28	100	32,438	1994
46	5	23	26	100	58,712	<u>ותיקים</u>
<u>גברים</u>						
43	31	1	25	100	8,932	<u>עולים</u> 1992
45	32	2	21	100	8,607	1993
42	32	3	23	100	8,904	1994
61	7	2	30	100	21,799	<u>ותיקים</u>
<u>נשים</u>						
22	15	29	34	100	17,897	<u>עולים</u> 1992
18	13	39	30	100	21,383	1993
16	12	42	29	100	23,534	1994
36	4	36	23	100	36,913	<u>ותיקים</u>

* חודשי יולי.

לוח 5: מקבלי גמלת הבטחת הכנסה (יחידים), לפי מצב משפחתי, 1992-1994*

מצב המשפחה					סך הכול		מועד תשלום
נפרד/ת	גרוש/ה	אלמן/ה	נשוי/ה	רווק/ה	אחוזים	מספרים	
<u>סך הכול</u>							
							<u>עולים</u>
1	25	8	50	16	100	26,829	1992
2	33	9	44	12	100	29,990	1993
2	36	10	41	12	100	32,438	1994
3	23	1	52	20	100	58,712	<u>נתיקים</u>
<u>גברים</u>							
							<u>עולים</u>
1	8	3	74	13	100	8,932	1992
1	11	4	76	8	100	8,607	1993
1	14	4	73	8	100	8,904	1994
2	11	1	67	18	100	21,799	<u>נתיקים</u>
<u>נשים</u>							
							<u>עולים</u>
2	34	11	37	17	100	17,897	1992
2	41	11	31	14	100	21,383	1993
2	45	12	28	13	100	23,534	1994
4	29	1	42	21	100	36,913	<u>נתיקים</u>

* יולי של כל שנה.

ניתן להזמין פרסומים במוסד לביטוח לאומי, מינהל המחקר והתכנון,
שד' ויצמן 13, ירושלים 91909, טל. (02)709579
